

Economisch - Statistische Berichten

47e JAARGANG - 28 MAART 1962 - No. 2330

Alle assurantien
Beleggingen
en
vermogensbeheer

R. MEES & ZONEN

Bankiers en assurantiemakelaars
ROTTERDAM

wettelijke aansprakelijkheids- verzekering

condities gebaseerd op meer
dan 60 jaar ervaring.

PROVIDENTIA

N.V. ALGEMEENE
VERZEKERING-MAATSCHAPPIJ
PROVIDENTIA

AMSTERDAM-C.
HERENGRACHT 376
TELEFOON 222120

COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van de
Stichting Het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: *Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-6.*
Telefoon redactie: (010) 5 29 39. Administratie: (010)
3 80 40. Giro 8408.

Privé-adres redacteur-secretaris: *Drs. A. de Wit, Sleedoorn-
laan 17, Rotterdam-12, tel. (010) 18 36 32.*

Bankiers: *R. Mees en Zonen, Rotterdam, Banque de Com-
merce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening
260.34.*

Redactie-adres voor België: *Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steen-
weg 357, Gent.*

Abonnementen: *Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-6.*

Abonnementprijs: *franco per post, voor Nederland en de
Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen
f. 31,— per jaar (België en Luxemburg B.fr. 400).
Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts
worden beëindigd per ultimo van een kalenderjaar.*

Losse exemplaren van dit nummer 75 ct.

Advertenties: *Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam, tel. (010)
6 93 00, toestel 1 of 3.*

Advertentie-tarief *f. 0,36 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f. 0,72 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van
redenen te weigeren.*

COMMISSIE VAN REDACTIE: *Ch. Glass; L. M. Koyck; H. W. Lambers;
J. Tinbergen; J. R. Zuidema. Redacteur-Secretaris: A. de Wit.
Adjunct Redacteur-Secretaris: M. Hart.*

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: *F. Collin; J. E. Mertens
de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. J. Vlerick.*

HET C.I.V.I. IN 't ZILVER

Het ontbrak bij de geboorte van het Centraal Instituut voor Industrieontwikkeling niet aan sombere commentaren, waarin zo niet een kort leven, dan toch een kwijnend bestaan werd voorspeld. Nu zat het de nieuwe organisatie de eerste jaren ook niet mee. Het werd rond 1947/48, nadat de ergste oorlogsschade was hersteld, dat het C.I.V.I. zich voor het eerst aan zijn eigenlijke taak kon wijden. De regering stelde toen de industrialisatie als belangrijkste punt in haar economisch ontwikkelingsprogramma. Na een aanloop ontstond een industrialisatiestemming, waarbij Annie Schmidt destijds gekscherend kon verzuchten: „Onwillekeurig krijgen we toch het gevoel: Ik heb de hele dag nog niet geïndustrialiseerd, nu gaat het onherroepelijk mis. En ook niet geëxporteerd. Om van investeren nog maar te zwijgen, ik weet niet wat het is, maar ik heb het dan toch maar niet gedaan...”.

Van die tijd af tot 1953/54, nadat we over de drempel heen waren, heeft het C.I.V.I. een belangrijke partij geblazen in de industrialisatie. Als raadgever voor het bedrijfsleven, als gids en informatiebron voor Amerikaanse industriëlen die een fabriek in Europa wilden bouwen, en als adviesorgaan voor de regering voor bedrijfsvergunningen, industriële projecten, kredieten, militaire productie, en vele andere onderwerpen. Er was vrijwel geen aspect van de industriële ontwikkeling waaraan het C.I.V.I. niet op de een of andere wijze meedeed.

Het kreeg onvermijdelijk zijn aandeel in de toeloop van uitvinders met daartussen als regelmatig weerkerend project een perpetuum mobile. Het diende van advies omtrent mogelijkheden die de zakenman zelf door gebrek aan tijd of kennis niet had kunnen uitwerken. Zoals voor de fabrikant uit Friesland die eens wilde weten of er iets zat in de fabricage van anti-vries — het project ging niet door; ik herinner me niet of dit was omdat er niets in zat; of omdat hij als Fries niet over zijn hart kon krijgen om anti-vries te maken.

Het belangrijkste project dat in die tijd uit het C.I.V.I. is gekomen, is naar mijn mening het sodaproject in Delfzijl. Van het begin af moest de industrialisatiepolitiek speciale aandacht geven aan een aantal ontwikkelingsgebieden waar de economische ontplooiing relatief was achtergebleven. In de loop der jaren kwamen de meeste hiervan goed in beweging, hoewel in het noorden wat trager dan elders. Zuidoost Drente leefde op onder invloed van verschillende industrievestigingen, vooral die van de A.K.U. Zuidoost Friesland maakte een goede start door de vestiging van Philips in Drachten. In oostelijk Groningen wilde het echter niet vloten. Het door het C.I.V.I.

geïnitieerde en uitgewerkte sodaproject, waarvan ervaren sodafabrikanten — niet zonder eigen belang — mij vertelden dat het een verliesgevende zaak zou worden, bleek de katalysator voor de industriële ontwikkeling van oostelijk Groningen.

De organisatie van het C.I.V.I. leende zich goed voor deze veelzijdigheid van werkzaamheden. Het bestuur, grotendeels bestaande uit ervaren industriëlen met daarnaast enkele vertegenwoordigers van de economische departementen, was zo niet van alle, dan toch van veel industriële markten thuis. De leiding was bekwaam. De medewerkers waren veelal ervaren en kundig. In dit dynamische en ervaren gezelschap had de vertegenwoordiger van de Minister van Economische Zaken het niet altijd even gemakkelijk. Het aantal keren dat hij de wind van voien kreeg, was echter gering. Bijna altijd trokken zijn industriële collega's en hij aan hetzelfde eind van het touw.

Nadat rond 1954/55 de industrialisatie zo ver op dreef was gekomen dat geen verdere bijzondere maatregelen nodig waren, heeft het C.I.V.I. opnieuw de bakens verzet. Met het geringer worden van zijn activiteiten als raadgever van de regering, is het zich meer gaan toeleggen op werk ten behoeve van het bedrijfsleven. Ook bij deze omschakeling ontbraken de pessimistische commentaren niet. Grotendeels dank zij het vertrouwen dat het in de daarvoor liggende jaren had verworven en door zijn energieke leiding, kon het C.I.V.I. echter van 1956 af zijn omzet voor het bedrijfsleven meer dan verachtvoudigen. Een expansie waarvan iedere fabrikant zou watertanden.

Nadat ik het C.I.V.I. had meegemaakt als directeur-generaal van de industrialisatie, als bestuurslid, en daarna als zakenman, heb ik het de laatste jaren hier en daar op een geheel nieuw terrein zien opereren, namelijk als adviseur voor industriële ontwikkeling in landen die moeilijkheden hebben om hun economische ontwikkeling op gang te krijgen. Ik geloof dat hier voor de toekomst een groot en vruchtbaar terrein ligt. Niet alleen omdat de activiteiten op het gebied van de internationale economische hulpverlening broodnodig vergroot en — nog dringender — beter georganiseerd moeten worden. Maar vooral omdat de beter bedeelde landen meer dan tot nu toe zullen moeten bijspringen waar ontwikkelingslanden knelpunten hebben. En één van de grote knelpunten is de kennis en de ervaring om „pre-investment surveys” te maken, een terrein waarop het instituut zijn thans zilveren sporen ruimschoots heeft verdiend.

C.I.V.I. Proficiat.

's-Gravenhage.

A. WINSEMIUS.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Het C.I.V.I. in 't zilver, door Dr. A. Winsemius	283	Drs. P. S. J. Ablig	295
„Koopluysden, let op uw saeck!”, door Dr. H. Witlox	284	Boekbesprekingen:	
De Randstad Holland; in 1980 een onbewoonbare woning?, door Mr. F. Goud	288	Prof. W. J. de Langen †, Mr. J. van Soest en Drs. D. Brüll: ABC van het belastingrecht, bespr. door Drs. E. L. Berg	296
De Belgische wegvervoerswetgeving, door H. H. Horsting	291	Richard T. Selden: The postwar rise in the velocity of money, bespr. door Prof. Dr. H. W. J. Bosman	296
De tankvrachtenmarkt in 1961, door C. Vermey ..	293	Recente publikaties	297
Ingezonden stuk:		Geld- en kapitaalmarkt, door Dr. C. D. Jongman ..	298
Arbeid een vloek of een zegen?, door Drs. J. L. v. d. Does de Willebois met een naschrift van			

De non-discriminatiepolitiek is bezig een gevestigd onderdeel te worden van het op handhaving van een gewenste concurrentie-intensiteit gerichte deel van de economische politiek. Zij is direct gebonden aan het concrete doel, dat de wetgever daarbij voor ogen staat: het verwezenlijken van een rigoureuze economische gelijkheid, zoals in Frankrijk; het uittrekken van enige gevaarlijk geachte tanden bij grote ondernemingen of kartels, zoals vooral in Amerika en — iets minder uitgesproken — in de Bondsrepubliek; het ontgooien van een aan nationale grenzen vastgevroren economie ten bate van een grotere markt, zoals in het E.E.G.-verdrag en, vermengd met het gelijkheidselement, het E.G.K.S.-verdrag. Onder het motto „commerciële bedrijfsvoering” wordt van Nederlandse zijde een maximum aan prijsdiscriminatie geoorloofd dan wel noodzakelijk geacht. Een zekere dosis non-discriminatievaccine zal ons echter in het kader van de integratie worden toegediend. Ons gebrek aan macht zal door een handige maar solide tactiek ter verdediging van de commerciële souplesse moeten worden goedge maakt. Hieraan ontbreekt nog alles: alleen een economische benadering van de prijsdifferentiëring zal onze achterhoede positie de moeite van een serieus voorhoedegevecht waard maken.

„Koopluysden, let op uw saeck!”

Naar een praktisch hanteerbare omschrijving van de commerciële discriminatie

Uiteraard: elk begrip leent zich voor een *algemene* omschrijving. Minder dan naar het spel kijkt de economische praktijk echter naar de knikkers: er zijn immers veel speelmogelijkheden die als eindresultaat eenzelfde aantal knikkers leveren. Wat elke deelnemer aan de strijd om economische gelijkheid als het optimale spel beschouwt vindt zijn uitgangspunt veeleer in de sfeer van geloof en overtuiging dan in die van de economische analyse. De Amerikaanse concurrentie-liberalist en de Franse concurrentie-„planificateur” zijn beiden even erfelijk belast en beginnen beiden de analyse van de hen voorgelegde problemen met een allesbehalve schone lei.

Zo eveneens de als bij uitstek commercieel bewierookte Nederlandse opvattingen: deze vinden meer een uitgangspunt in de eigen nationale aard dan in een zakelijke analyse van de voor het bereiken van het sociaal-economisch welvaartsoptimum te stellen eisen. In de terminologie van het uit 1957-daterende verslag van de werkzaamheden van de Commissie Europese Economische Integratie van de Sociaal-Economische Raad is de enig juiste commerciële leidraad, dat „de vaststelling van de prijs in beginsel voor iedere transactie afzonderlijk (moet kunnen) geschieden”. Wie, in Nederland, heeft ooit wetenschappelijk nagegaan of dit heilig recht van de koopman: te oogsten waar hij niet heeft gezaaid, ook de toets kan doorstaan van de criteria voor het bereiken van het welvaartsoptimum?...

De noodzaak kennis te nemen van de uiteenlopende benaderingsmethoden, zoals deze in verschillende wetgevingen haar neerslag hebben gevonden, is wel bijzonder duidelijk geworden bij het benaderen van het amorf begrip discriminatie. Hieronder is te verstaan elke „laakbare” vorm van differentiatie in de prijs of in de andere verkoopvoorwaarden van goederen of diensten zoals door middel van kortingen, toelatingsregels, provisie-regelingen enz. Met andere woorden: het is een prijsdifferentiatie die men uit wetenschappelijke, politieke, praktische of andere motieven als ongewenst meent te moeten beschouwen. Zo is een prijsdifferentiatie, gebaseerd op de nationaliteit

van de koper, een even duidelijke discriminatie binnen het kader van een gemeenschappelijke markt als de prijs-politiek van een Nederlandse stikstoffabrikant, die consequent de Friese boeren meer zou laten betalen dan de niet-Friese. Verder: een prijsdifferentiatie die bepaalde afzetkanalen bevoordeelt kan zo bevestigend werken, dat zij maatschappelijk gezien als discriminatie moet worden bestempeld. Gedifferentieerde transportprijzen kunnen bepaalde kopersgroepen of produktiegebieden dermate bevoordelen dat zij moeten worden verboden. Zekere op hoeveelheidskortingen gebaseerde prijsdifferentiaties kunnen grote afnemers te zeer in hun concurrentiepositie bevoordelen en de kleinere ipso facto benadelen zodat zij als discriminatoir moeten worden afgewezen. Zo kan men doorgaan: het gamma van mogelijke discriminaties is onuitputtelijk. Zo ook het gamma van de verbodsbepalingen.

Twee polen hebben alle anti-discriminatiebepalingen gemeen: zij willen enerzijds, op basis van het gelijkheidsbeginsel, elke deelnemer aan de mededinging dezelfde mogelijkheden voor zijn economische activiteit geven; bovendien willen zij anderzijds elke bezitter van economische macht, voor zover die door de wet wordt erkend, ertoe verplichten deze macht niet tot schade van de mededinging te gebruiken. In elke bestaande wetgeving ligt het accent op het ene dan wel op het andere element, afhankelijk van de keuze tussen vormen van welvaartsoptima en de erheen leidende wegen. Een korte ontleding van de belangrijkste non-discriminatieregelingen kan dit illustreren.

De Verenigde Staten hebben op dit gebied de spits afgebeten. Aanvankelijk geplaatst in het kader van de anti-trustwetgeving, heeft het discriminatiebegrip reeds sinds 1914 met de Clayton-Act een zelfstandige uitdrukking gevonden. De in Section 2 neergelegde hoofdregel verklaart „that it shall be unlawful for any person engaged in

commerce ... to discriminate in price between different purchasers of commodities ... where the effect of such discrimination may substantially lessen competition". In 1936 definieerde de Robinson-Patman-Act deze regel nader. Section 2a verklaarde elke verschillende behandeling ongeoorloofd indien daardoor de concurrentie wordt gestoord ofwel tussen degenen, die de voorkeursbehandeling geven dan wel tussen hen die deze ontvangen of tussen de afnemers van een van beide groepen. Geoorloofd zijn verschillende prijzen die berusten op verschillen in de kosten of in de aangekochte hoeveelheden en verder prijsverschillen die berusten op wezenlijke veranderingen in de marktvoorwaarden. Een aanpassing aan de prijs van een goedkoper aanbieder concurrent is steeds geoorloofd.

De discriminatiewetgeving, zoals trouwens ook de rechtspraak terzake, zijn in Amerika zeer sterk op een bepaald doel gericht. Vele gevallen van — op het eerste gezicht — discriminatie worden niet vervolgd omdat zij het door de wet beoogde doel niet direct in gevaar brengen. Een daad zelf wordt dus niet veroordeeld; zij wordt slechts veroordeeld indien zij een zeker gevolg met zich brengt. Dit gevolg moet steeds zijn: het schade toebrengen aan de concurrentie. Deze voorwaarde is zeer nauwkeurig omschreven: een prijsdifferentiatie is ongeoorloofd indien zij, nu of in de toekomst, de concurrentie beperkt, zelfs indien dit eerst bemerkbaar is in een volgende fase, te weten bij de koper van het produkt of zelfs bij de afnemers van deze koper. Zonder deze brede uitleg wordt het beoogde doel onbereikbaar geacht. In dit kader is het interessant te weten, dat ook de koper, die zich een ongeoorloofde voorkeursbehandeling laat welgevallen, strafbaar is.

Zoeken wij naar de tot heden meest uitgesproken tegenvoeter van de Amerikaanse wetgeving op dit gebied dan belanden wij in Frankrijk. Na een aarzelende start in 1953, legde een decreet van 24 juni 1958 de definitieve basis. De ingevoerde regels tonen volgens een ministeriële circulaire van 31 maart 1960 „la volonté d'empêcher ... toute discrimination entre les acheteurs et de reprimer les atteintes au mécanisme régulateur de la libre concurrence". Dit klinkt ook in Nederlandse oren veelbelovend. De strekking van de volgende tekst is echter relatief beperkt: „doel is hoofdzakelijk het handhaven of herstellen van de vrije concurrentie „au stade de la distribution"; het voornaamste middel is de strijd tegen de systematische „refus de vente". Dit toespitsen op de verkoopweigering heeft een historische verklaring. Een initiatiefrijke Fransman probeerde namelijk na 1945 een systeem van zelfbedieningswinkels met een naar Nederlandse opvattingen onder het minimum liggend comfort en opschik, waardoor hij de prijs fors kon drukken. Zijn systeem sloeg in, maar daardoor werd hij voor velen persona non grata: vele producenten, daartoe mede aangezet door verschrikte concurrenten van de newcomer; wezen hem de deur. Een protestactie zijnerzijds leidde rechtstreeks naar de bovengeciteerde Franse wetgeving.

Dit weigeren, te verkopen buiten een traditionele vastgestelde afnemerskring, is een veel voorkomend euvel en berust mede op een onderwaardering van de zelfstandige waarde van de commerciële activiteit. In het bijzonder de Fransman verstaat onder concurrentie iets, dat direct verbonden is met vindingsrijkheid en initiatief in de sfeer van de produktie. De ontwikkelde handel, systematisch gedreven door slechts daarvan levende en dus daarin gespecialiseerde onafhankelijke ondernemingen is in Frank-

rijk zeldzaam vertegenwoordigd. Hij wordt er gezien als een noodzakelijk en direct verlengstuk van de voortbrenging, zonder aanspraak op zelfstandigheid. Men kan hier een parallel trekken met de houding van de Middeleeuwer tegenover de rente: woeker, niet gebaseerd op een economisch zinvolle functie. Deze rigide kijk op de commerciële werkzaamheid vindt uiteraard zijn weerslag in de concrete discriminatieregels.

Volgens de motivering in een toelichtende circulaire van maart 1960 is het openbreken van de handelskanalen vooral noodzakelijk nu de afzettechniek een duidelijke evolutie vertoont. De circulaire verbiedt dan ook elke weigering tot verkoop: aan aanvragen van de kopers moet steeds worden voldaan tegen in beginsel met het handelsgebruik in overeenstemming zijnde voorwaarden. Het regelmatig toepassen van discriminerende prijzen of andere beperkende verkoopvoorwaarden is een strafbaar feit. Als belangrijkste middel tot verwezenlijking ziet de Franse wetgever een verbod tot het vaststellen van minimumprijzen — waardoor prijsconcurrentie mogelijk wordt — aangevuld met een verbod zonder verdedigbaar motief verkoop te weigeren. Dit laatste — en hier komen wij op het ons direct interesserende gebied — wordt dan aangevuld met een verbod tot het toepassen van discriminerende verkooppraktijken, waardoor de concurrentiepositie van de afnemers onderling zou kunnen worden beïnvloed. Onder deze laatste categorie praktijken moet worden verstaan „le fait, pour un vendeur, de vendre à un ou plusieurs acheteurs dans des conditions moins avantageuses que celles qu'il pratique habituellement à l'égard des autres clients passant des commandes de même nature et d'importance comparable et lui rendant des services identiques".

Ofschoon dus aan het handelsgebruik — over andere, een differentiatie rechtvaardigende factoren spreken wij direct — een plaats wordt toegekend bij het beoordelen van het al dan niet geoorloofde karakter van een handeling, gaat de wetgever niet zo ver, dit gebruik als verontschuldiging voor dergelijke praktijken te laten gelden. Een transactie kan in overeenstemming zijn met de usances, maar toch discriminatoir. Degene, die in de acceptatie van het handelsgebruik een middel zou zien dat veel van wat hem lief is kan sanctioneren, komt dus bedrogen uit. De houding van de Franse wetgever op dit gebied is bijzonder straf. Hij geeft er duidelijk blijk van aan de „situations claires et distinctes" een grotere betekenis te hechten dan aan het de Nederlandse koopman zo geliefde commerciële „Fingerspitzengefühl". Een deze a.h.w. aritmetische kijk kenschetsend punt is, dat bestellingen moeten worden afgewikkeld in volgorde van binnenkomst; het voorrang geven aan „stam"-afnemers is niet toegelaten. Verder is, indien voor de verkoop geen bijzondere vakkennis noodzakelijk is, een afzetbeperking tot of prijsdifferentiatie naar bepaalde koperscategorieën — bijv. kruideniers, kappers — niet toegestaan. Een eventuele weigering tot leveren op grond van het niet voorhanden zijn van bijzondere faciliteiten, nodig bij de verkoop van luxe en mode-artikelen, van „prestige"-goederen e.d., moet gebaseerd zijn op voor alle afnemers gelijke criteria. Contracten voor alleenverteenwoordiging moeten gerechtvaardigd zijn door het belang van de gebruiker; zij mogen niet verbonden zijn met prijsvoorschriften.

Transponeert men deze en vergelijkbare het handelsgebruik beperkende bepalingen in de Nederlandse zaken-

wereld, dan zou in vele sectoren een paleisrevolutie het gevolg zijn (en dit zeker niet steeds ten nadele van de in Nederland officieel en officieus steeds zo hoog geroemde „normale” concurrentie . . .). Maar kent de Franse wetgever dan, buiten het handelsgebruik, geen andere factoren die een uiteenlopende behandeling kunnen rechtvaardigen? Deze zijn er, maar slechts twee.

Ten eerste worden als zodanig erkend verschillende produktiekosten, zoals deze bijv. het gevolg kunnen zijn van produktie in grotere hoeveelheden. „Simple dans son principe” — aldus voegt de Franse wetgever hieraan realistisch toe — „elle soulève, dans la pratique, des difficultés d'application qui tiennent à la diversité et à la complexité des opérations ou des relations commerciales mais aussi à l'extension que l'on peut donner aux notions de prix de vente et de prix de revient”. Deze twee begrippen worden dan zeer globaal nader omschreven; interessante aspecten, bijv. over de controversen op dit gebied, komen hierbij echter niet naar voren.

Ten tweede — en dit betreft zowel de positie van de koper-verbruiker als die van de koper-handelaar: kortingen mogen worden toegepast als beloning voor geleverde prestaties. De functie van groothandelaar op zich rechtvaardigt dus nog geen geprivilegieerde behandeling bijv. in vergelijking tot een coöperatie; deze rechtvaardiging is er slechts indien de groothandelaar grotere hoeveelheden afneemt. De toelichting in de aangehaalde circulaire zegt dienaangaande, dat de voor de producent belangrijkste dienst immers bestaat in het afnemen van de grootst mogelijke hoeveelheid: dit moet het hoofdcriterium zijn. Hierbij komen, voor de handelaar, enige imponderabilia in verband met speciale diensten; deze echter „rekenkundig” of abstract vast te leggen erkent de wetgever als in vele gevallen onmogelijk. Het hiermede rekening houden mag echter slechts leiden tot een begrensde afwijking van de basisprijs, en in geen geval tot een bevrozing van de verschillende afzetkanalen.

Men ziet het: de Franse wetgever heeft de discriminatiestrategie minder pragmatisch behandeld dan zijn collega in de Verenigde Staten. De Franse wetgever heeft, als aanzet, één aspect onder de loep genomen en dit gedetailleerd geregeld. De Amerikaanse wetgever heeft een forse lijn getrokken en de uitwerking aan de jurisprudentie overgelaten. De Fransman is bezig de handel in zijn Cartheesiaanse greep te brengen: de verhoudingen moeten „claires et distinctes” zijn. Dit ligt de pragmatische Amerikaan niet: zijn pioniersmentaliteit vindt gemakkelijk vrede met wilde initiatieven. Toch hebben, ondanks de verschillende benadering en een verschillende start, beide systemen de basis gemeen: de vrees voor verstarren en het verdwijnen van de concurrentie.

Tegenvoeters als de Verenigde Staten en Frankrijk zijn het dus eens over de noodzaak van discriminatiebestrijding. Ook anderen zijn dezelfde mening toegedaan.

Laten wij eerst de betreffende teksten in de Europese verdragen bezien. Het verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal kent een algemeen discriminatieverbod zowel voor de verkoop van onder het E.G.K.S.-verdrag vallende produkten als voor de transportsector: ongelijke behandeling van kopers in vergelijkbare omstandigheden is strikt verboden. Deze terminologie is vaag; zij zou een duidelijk gebrek aan doorzicht in de een discrimineringsverbod aanklevende specifieke problematiek bij de opstellers kunnen doen vermoeden. De moeilijkheid is uiteraard het nader bepalen van de begrippen „ongelijk” en „vergelijkbaar”; het proces dat hiertoe moet leiden is in volle gang. Het verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap gaat minder ver: het heeft het betreffende verbod beperkt tot discriminaties op grond van de nationaliteit, terwijl met name gelet wordt op de al dan niet marktbeheersende positie van de verkoper. Ook hier moet interpretatie de fantasie nog te hulp komen. In de transportsector wordt als discriminatoir gezien het toepassen door een vervoerder van verschillende prijzen en andere transportvoorwaarden bij het vervoer van dezelfde goederen op dezelfde verkeersrelaties voor zover deze verschillen zich richten naar het land van oorsprong of bestemming van de vervoerde goederen. Van de bedoeling van deze tekst kan men zich reeds een plastisch beeld vormen.

Vermelden wij nog de Duitse wetgeving. De grondslagen voor de anti-discriminatiewetgeving in de Bondsrepubliek zijn reeds in een „Kartellverordnung” van 1923 neergelegd. Ook de sindsdien ingevoerde wetten binden nog steeds het discriminatieverbod aan kartels, marktbeheersende ondernemingen en ondernemingen die een systeem van verticale prijsbinding kennen. Er zijn dus „diskriminierungsfähige” en „diskriminierungsunfähige” ondernemingen. Aan de normale handelsstrategie en het handelsgebruik wordt bij de beoordeling van de commerciële gestes een grote rol toegekend. Een typerend onderscheid met de Franse wetgeving is, dat er geen soort contractdwang bestaat: de Duitse wetgever is ervan uitgegaan, dat de vrije markthuishouding wordt beheerst door contractvrijheid. De aan wetgeving en juridische praktijk ten grondslag liggende mentaliteit doet sterk denken aan de Amerikaanse.

Britse ervaring op dit terrein bestaat nog hoegenaamd niet. Weliswaar geeft een „Restrictive Trade Practices Act” van 1956 uitgebreide bevoegdheden aan de administratie, welke de aanzet kunnen zijn tot het maken van een eind aan zekere, vaag aangeduide verstarrende commerciële praktijken. Vooralsnog hebben zich echter bij de behandeling nog geen uitgesproken gevallen van prijsdiscriminatie voorgedaan. Dit is te verklaren. Enerzijds beoogde de wetgever vooral het doorbreken van de talloze in Engeland bestaande en grotendeels nog uit de crisisperiode daterende behoudzuchtige beroepsgroeperingen. Anderzijds zou het in Franse geest opzetten van een uitgebreide wetgeving ter bestrijding van discriminaties on-Engels zijn: het bedrijf van het commercieel differentiëren of discrimineren

(I. M.)

 N.V. SLAVENBURG'S BANK

is een bij uitstek menselijk — in tegenstelling tot technisch — bedrijf en de Britten plegen nu eenmaal een „government of law” achter te stellen bij een „government of men”. Gezien deze uitgangspunten zullen in het kader van de verdergaande integratie de discussies tussen de systematisch ingestelde Franse groeperingen en de pragmatisch ingestelde Britse ongetwijfeld boeiend zijn.

Interessant is tenslotte te vermelden, dat het in 1959 gesloten verdrag tot oprichting van de Europese Vrijhandelsassociatie op het hier besproken gebied regels bevat die met die van het E.E.G.-verdrag kunnen worden vergeleken; het onoirbare karakter van prijsdifferentiaties wordt hier dus met name beoordeeld in het licht van de al dan niet marktbeheersende positie van de verkoper.

Conclusie.

Uit het voorgaande blijkt, dat de non-discriminatiepolitiek bezig is een gevestigd onderdeel te worden van het op handhaving van een gewissen concurrentie-intensiteit gerichte deel van de economische politiek. Zij is direct gebonden aan het concrete doel, dat de wetgever daarbij voor ogen staat: het verwezenlijken van een rigoureuze economische gelijkheid, zoals in Frankrijk; het uittrekken van enige gevaarlijk geachte tanden bij grote ondernemingen of kartels zoals vooral in Amerika en, iets minder uitgesproken, in de Bondsrepubliek; het ontdooien van een aan nationale grenzen vastgevroren economie ten bate van een grotere, meer dan een land omvattende markt zoals in het E.E.G.-verdrag en, vermengd met het gelijkheidselement, het E.G.K.S.-verdrag.

In de meeste gevallen bestaat het typerende kenmerk van de discriminatie in het onderbieden van de eigen prijs. Principieel gezien is het onverschillig of deze daad wordt gesteld door een verkoper met dan wel zonder marktmacht. Deze macht is eerst voelbaar in de concrete gevolgen van de concrete discriminatie. Alleen machtige ondernemingen kunnen echter bij hun verkoopactiviteit druk en dwang toepassen; list of commerciële trucs zijn het wapen van de kleinere. Of dit dan direct schadelijk is voor de concurrentie? Algemeen heerst de mening, dat in een markthuishouding ongelijke prijzen niet noodzakelijk een onzuiver concurrentiemiddel zijn: alleen op deze wijze kan een verkoper normaliter het gebied van zijn concurrent aftasten en binnendringen zonder direct tot grote offers te zijn gedwongen. Zelfs de koper gaat er niet van uit, dat zijn leverancier alle collega-afnemers gelijk behandelt! Het onderbieden van de eigen prijs wordt eerst algemeen gelaakt indien een systematisch wegdringen van een concurrent de opzet is: dan wordt het middel van de commerciële concurrentie gebruikt om deze concurrentie te fnuiken.

Een gebod tot gelijke behandeling leidt enerzijds tot verminderde neiging de prijs te verlagen — dit over de gehele linie te moeten doen kost veel geld — of anderzijds de prijs te verhogen — dit kost te veel klanten. Resultaat: een grotere prijsstabiliteit, die op zich gunstig is voor de volkshuishouding. Is daarenboven het verwateren van de natuurlijke markt van de ondernemingen, mogelijk doordat via een gerichte prijsverlaging de markt van de concurrent wordt binnengedrongen, wel in alle omstandigheden te rijmen met de noodzaak van een optimaal gebruik van de productiefactoren? Dit punt is vooral door de Franse wetgever en door Franse economen beklemdoend.

De Nederlandse houding ligt duidelijk vast: onder het motto „commerciële bedrijfsvoering” wordt een maximum aan prijsdifferentiatie — alias: prijsdiscriminatie — geoorloofd dan wel noodzakelijk geacht: „alles wat commercieel is¹⁾, is non-discriminatoire”. Een zekere dosis non-discriminatievaccine zal ons echter willens nillens in het kader van de integratie worden toegediend. Onder meer prijsdifferentiaties, die de ontwikkeling van de eenwording belemmeren, zullen moeten worden bestreden; indien men dit niet wenst, moet men geen integratieverdragen ondertekenen. Is het dan langzaamaan geen zaak uit te diepen wat men van Nederlandse kant als voor de integratie niet schadelijke prijsdifferentiaties meent te moeten beschouwen, om vervolgens een behoorlijke verdediging daarvan uit te werken? De ervaring op het gebied van het vervoer bewijst, dat de juridische problematiek de aandacht dermate gevangen houdt dat men aan een economisch benaderen van de in het kader van de eenwording onschadelijke of eventueel zelfs nuttige prijsdifferentiëring niet toekomt.

Het zij mij veroorloofd ter kanalisering van de discussie hier enige boeien te leggen! Zoals gezegd: onze grote tegenvoeters zijn de Fransen. De Franse opvattingen stoelen op een afkeer van onklare, niet duidelijk afgetekende verhoudingen. Een en ander brengt mede, dat in het commerciële vlak bekwamheden op het gebied van onderhandelen van-dag-tot-dag, van het ad-hoc toekennen van rabatten, van het accepteren van verliezen, van dreigen enz. enz. veel minder hoog worden aangeslagen dan bekwamheden op het gebied van de strategie op lange termijn zoals: de keuze van de produktenscala, de vaststelling van de verkoopprijzenstructuur, de keuze van de voornaamste markt e.d. Inderdaad, men kan de mening toegedaan zijn, dat bekwamheden in het nemen van risico's op de korte termijn zelden in de kaart spelen van het grote publiek en dat de kosten verbonden aan „hengelen” in de markt te hoog zijn: fundamentele aanpassingen worden erdoor vertraagd, te meer daar er geen enkele garantie bestaat dat deskundigen in het nemen van ad-hoc beslissingen ook deskundig zijn in het nemen van veel belangrijker principiële besluiten. Is men deze opvatting toegedaan, dan moet de pragmatisten, om niet te zeggen: opportunisten, het leven worden bemoeilijkt; de kooplieden van de fundamentele lijn moet het leven worden vergemakkelijkt. De premie op scherp, ad hoc onderhandelen moet derhalve worden verlaagd, de premie op een systematische, als het ware „intellectuele” verkoopactiviteit moet worden verhoogd.

Het gebrek aan macht aan Nederlandse zijde zal door een handige maar solide tactiek ter verdediging van de commerciële souplesse moeten worden goedge maakt. Hieraan ontbreekt nog alles: de Nederlandse positie bevindt zich in de achterhoede, en alleen een economische benadering zal die positie de moeite van een serieus voorhoedegevecht waard maken!

Luxemburg.

Dr. H. WITLOX.

P.S. Dezelfde hoofdtitel gebruikte ik ook voor een artikel in „E.-S.B.” van 12 februari 1958. Voor een meer fundamentele samenvatting van pro en contra moge ik verwijzen naar een artikel in het „Maandschrift Economie”, mei 1960, blz. 457-475.

1) Of: alles wat over Rotterdam wordt afgewikkeld!

Een oud sprookje

Lang, heel lang geleden, om precies te zijn 17 jaar na de Tweede Grote Slachting, leefde er in het oude China een man, Nam Ping genaamd, die tien zonen had. Onder dezen waren smeden, wevers, timmerlieden en handelaren. Twee van hen waren landbouwer.

Nu geviel het, dat al het goede land in handen van de een was, die daarop een steeds' grotere oogst wist te behalen, terwijl de ander de slechte gronden bebouwde en hoe hij ook zwoegde, alleen kon bestaan doordat Nam Ping uit de verdiensten der anderen hem telkens wat toeschoof.

En de ene zoon oogstte steeds maar meer, hij maakte de sloten steeds rechter, de weilanden steeds groener, hij kapte alle bomen op het gunstigste moment, hij bouwde grote grijze hokken voor zijn vele, vele kippen, eenden, koeien en varkens. En de andere zoon beijverde zich dit alles na te volgen, hij nam zelfs nieuwe gronden in gebruik, die overigens even slecht waren als die welke hij reeds bezat. Maar hij bleef armlastig. En samen brachten zij veel meer voort dan de familie Nam Ping bij mogelijkheid op kon eten en dit meerdere ruilden de zoons, die handelaar waren, met de burenen.

Op zekere dag nu kwam de gemalin van Nam Ping tot hem en zei: mijn gebeente wordt oud, ik zou zo gaarne wat wandelen in de schaduw van hoge, machtige bomen; maar die zijn er niet meer. En Nam Ping antwoordde: men moet de bomen na 30 jaar kappen, ze langer te laten staan is inefficiënt.

En de oudste zoon kwam tot hem zeggende: Vader, vroeger ging ik 's avonds na het werk wat rusten in het dal en verheugde mij in de vlucht van de adelaar. Maar hij is er niet meer en het dal staat nu vol grauwe hokken. En Nam Ping antwoordde: de adelaar ving kleinvee en was dus schadelijk. Hij werd terecht gedood. En veeveelt in hokken is efficiënt.

En een tweede zoon kwam zeggende: mijn vrouw klaagt, dat zij met onze kinderen niet langer naar buiten kan gaan om bloemen te plukken want in onze weilanden en op de akkers zijn de bloemen verdwenen. Ook moeten wij tegenwoordig wel twee dagreizen ver trekken, wil onze geest zich kunnen ontspannen, immers als een watten deken ligt in onze streken de verveling der eentonigheid over de gelijkvormige landouwen. En Nam Ping antwoordde: op het weiland hoort gras, op de akkers gewas en overigens: eenvormigheid geeft meer produktie en is dus efficiënt.

En een derde kwam zeggende: mijn vrouw klaagt dat wij van onze verdiensten steeds maar moeten bijdragen aan onze arme broer en zij heeft gelijk: wanneer krijgen ook wij nu eens een toelage? En Nam Ping antwoordde: mijn zoon, ge hebt een slechte vrouw getrouwd, dat bewijst dat ge dom zijt.

En een vierde kwam zeggende: Vader, ik heb een buurjongen als smidsknecht, maar hij bevalt mij niet en het bevalt hem niet. Waarom kan mijn broer, de arme landbouwer, mij niet helpen? En Nam Ping antwoordde: mijn zoon, ge zijt nog te jong om dat te kunnen begrijpen.

En tenslotte kwamen de zonen-handelaars, zeggende: onze burenen willen niet nog meer veldvruchten afnemen. Wij hebben zelfs al ruzie. En Nam Ping antwoordde: hoe kortzichtig van hen, wij zullen hen echter dwingen te eten.

Toen negen allen in ootmoed het hoofd en vurig wensten zij te worden in wijsheid gelijk hun vader. En zij gingen met elkander naar de tempel van de god Myo-pi, die toen in hoge verering stond, om dit af te smeken. En zo vurig was hun verlangen, dat zij het offervuur te dicht naderden en in de gloed verzengden.

Aldus bleef de oude Nam Ping alleen en met hem stierf zijn geslacht uit. Zo kon het gebeuren, dat reeds enkele jaren na zijn dood de mensen erover begonnen te twisten of zijn werkelijke naam nu Nam Ping was of misschien Ping Nam....

Dit alles' geschiedde lang, heel lang geleden....

DE RA

In 1980 een

„Geen diersoort woont zijn nest zo uit als de mens.....”.

Prof. Koningsberger.

Het actuele probleem.

De snelle en aanzienlijke structuurveranderingen, in de na-oorlogse Nederlandse economie opgetreden, noodzaken op velerlei terrein tot een heroriëntering. De omvorming van een agrarisch en commercieel land tot industriële natie was mogelijk door het scheppen van een daartoe geschikt klimaat in de produktiesfeer. In de omstandigheden waarin ons land zich bevond vormde dit onbetwist een eerste prioriteit. Nu evenwel een volledige werkgelegenheid is verzekerd en de welvaart zich alleszins bevredigend ontwikkelt, komen andere facetten van deze omwenteling naar voren. De industrialisatie, de mechanisering of zelfs automatisering, met hun gevolgen voor de aard van de menselijke arbeid, de concentratie der bedrijven in het westen des lands hebben met elkaar een nieuw probleem geschapen, wel aangeduid met de term „leefbaarheid”, vooral actueel in de Randstad Holland¹⁾. Naast het verzekerde gunstige produktieklimaat zal nu ook voor een goed sociologisch klimaat in de meest ruime zin moeten worden gezorgd. De industriële arbeid, gekwalificeerd of juist zeer eentonig, het hoge tempo en allerlei spanningen, inherent aan de moderne samenleving, maken een wijziging in de levensgewoonten noodzakelijk en, door de hogere welvaart, deels tot uiting komend in meer vrije tijd, ook mogelijk.

Wil toch in bedoeld klimaat een minimum aan psychische evenwichtigheid verzekerd zijn, dan dient tegenover de inspanningen en spanningen regelmatig ontspanning te staan, opdat de in de mens aanwezige positieve krachten niet uitgeput raken, doch steeds weer aangevuld en versterkt worden, — de mens moet zich kunnen herscheppen, recreëren. De deskundigen zijn het erover eens dat een essentieel onderdeel dezer recreatie in de vrije natuur geschiedt. Zo acht het Rapport over de Ontwikkeling van het Westen des Lands van de Rijksdienst voor het Nationale Plan voldoende recreatie in de vrije natuur niet alleen erkend element van een volledige ont-plooiing van het mens-zijn maar ook voorwaarde voor het behoud van de arbeidsproductiviteit in de moderne samenleving.

Wel kan men hier en daar de stelling vernemen dat er in onze dagen geen behoefte meer zou bestaan aan ontspanning in de vrije natuur en men integendeel gaarne samen-hoekt op volle tribunes, overbevolkte stranden of langs de grote wegen, bij voorkeur aan kruispunten, gezien de kans op sensaties, maar deze zienswijze is niet van hypo-

¹⁾ Waar op 5 pCt. van het landoppervlak 37 pCt. van de Nederlandse bevolking is samengetrokken.

RANDSTAD HOLLAND

Onbewoonbaar verklaarde woning?

crisis ontbloom. Zij doet denken aan de man die, schuldig staand aan oudermoord, in zijn laatste woord voor de rechter clementie inriep op grond van de omstandigheid, dat hij wees was. Intussen kan moeilijk worden ontkend dat door de gang van zaken in de laatste decennia inderdaad bij velen een zekere verwezing gaat optreden: verknustmatiging neemt de plaats in van een zich realiseren der natuurverbondenheid, een ontworteling met reeds aanwijsbare gevolgen op levens- en maatschappijbeschouwelijk gebied. Er dreigt aldus een cumulatief proces op gang te komen, een „Amérique insolite". Het is daarom gelukkig, dat de hier liggende belangen in steeds breder kring worden onderkend. De noodzaak om te komen tot voldoende recreatieve voorzieningen is niet langer ter discussie.

Intussen is wel ter discussie de vraag hoe in de bestaande behoeften zal moeten en kunnen worden voorzien.

De situatie is ernstiger dan men veelal denkt. Hoe ernstig moge o.m. blijken uit het reeds genoemde Rapport van de Rijksdienst voor het Nationale Plan. De gegevens in tabel 1 zijn hieruit overgenomen.

TABEL 1.

Recreatieruimte in m² per inwoner binnen een straal om de stadskern van:

	5 km	10 km	15 km	20 km
Amsterdam.....	< 1	10,6	9,7	10,9
Den Haag.....	12,1	16,4	19,8	25,2
Rotterdam.....	1,3	2,7	2,3	2,5

Alleen al voor actieve recreatie rekent men als norm aan sportvelden 6 m² en aan volkstuinten 3,7 m² per inwoner. De aanzienlijk belangrijker passieve recreatie vergt nog veel meer ruimte. Al is door de grote bevolkingsvermeerdering en het vrije spel van allerlei — laten we zeggen maatschappelijke — krachten in Nederland, en met name in het westen, de omvang der terreinen van werkelijk recreatieve waarde beangstigend teruggedrongen, wij bevinden ons tevens in de gelukkige positie dat de vrije natuur niet, althans nog niet geheel, onherstelbaar vernietigd is. De tijd begint evenwel te dringen en gezien de vele jaren die nodig zijn voor een herstel zal het werk voor de huidige generatie reeds minder vrucht afwerpen dan voor die welke na ons komt. Een moeilijkheid te meer waar de Nederlander de neiging heeft toekomstige belangen perspectivisch verkleind te zien.

In het voorgaande kwam reeds even het onderscheid tussen actieve en passieve recreatie aan de orde. In verband met de laatste maakt men opnieuw een onderscheid en wel tussen de primaire recreatieve ruimte: bossen en woeste gronden, die veruit het belangrijkste zijn, en de secundaire ruimte: de landbouwgebieden, die weliswaar een zekere mogelijkheid tot ontspanning bieden, echter reeds thans niet groot en door de eisen der moderne agrarische bedrijfsvoering nog progressief afnemend.

Hoe verbijsterend arm Nederland is aan primaire recreatieve ruimte en hoezeer de Randstad en met name Zuidholland nog weer opnieuw in een uitzonderlijk slechte positie verkeert moge blijken uit tabel 2.

TABEL 2.

Oppervlakte bos en woeste gronden in m² per inwoner

Nederland.....	394	Noordholland.....	122
Frankrijk.....	3.875	Zuidholland.....	41
Duitsland.....	1.800	Utrecht.....	254
België.....	1.034		
Zwitserland.....	3.583		
Oostenrijk.....	5.647		

Merkwaardig is daarom dat in andere landen in veel groter kring dan in Nederland openlijke bezorgdheid blijkt over de in de toekomst te verwachten tekorten. In de Verenigde Staten schat Marion Clawson dat over 40 jaar de behoefte aan recreatieruimte 10 maal zo groot zal zijn als thans. Op dit ogenblik stijgt die behoefte met 10 pCt. per jaar en men vrees ernstig dat de „national parks" zeer binnenkort hun maximale opnemingscapaciteit zullen hebben bereikt ²⁾. In West-Duitsland zou men als doelstelling hebben de 425.000 ha nationaal park binnen 10 jaar te verruimen tot 1,4 mln. ha, dit terwijl, zijn de gegevens juist, West-Duitsland reeds thans twee maal zoveel m² nationaal park per inwoner heeft als Nederland.

De te verwachten ontwikkeling.

Kan men derhalve stellen dat Nederland tot de meest achterlijke landen op het terrein van de primaire recreatieve ruimtelijke voorzieningen behoort en dat er derhalve sprake is van een grote inhaalvraag, de situatie wordt nog aanzienlijk ernstiger wanneer men de factoren beziet die bepalend zijn voor de verdere ontwikkeling der hier liggende behoeften, n.l. de inkomensstijging per hoofd, de arbeidstijdverkorting, de toename van het arbeids- en levens-tempo, de urbanisatie en de motorisering. Het is duidelijk dat t.a.v. al de hier genoemde factoren zelfs de meest bescheiden toekomstverwachtingen alleen maar aanleiding kunnen zijn tot de conclusie dat de behoeftebevrediging t.a.v. de primaire recreatieruimte zonder onverwijlde maatregelen, onvermijdelijk een explosief karakter zal aannemen ³⁾. Reeds thans woedt een felle strijd van

²⁾ Trek naar grote recreatiegebieden in de Verenigde Staten (mln. bezoekers):

Gebieden	1950	1956
National parks.....	33	55
National forests.....	27	50
Water basin reservoirs.....	16	71
Totaal.....	76	176

³⁾ Een zeer gedeeltelijk en tijdelijk soelaas kan nog de vakantie-spreiding geven; men vergelijk „Recreatieruimte en vakantie-spreiding" door Dr. M. C. Tideman in „E.-S.B." van 28 februari 1962.

particulieren om daarin privé te voorzien. Daarnaast neemt men — typisch Nederlands verschijnsel — „verzuiling” van bossen en woeste gronden waar, doordat organisaties op de grondslag van godsdienst, maatschappij-beschouwing of eenvoudige belangenbehartiging, als werknemersbonden en personeelsverenigingen, grote stukken voor het exclusief gebruik hunner leden opkopen en reserveren. Dit alles kan niet anders dan leiden tot versnippering, verspilling en natuurbederf waardoor uiteindelijk niemand meer aan zijn trekken komt.

Confrontatie van behoeften en middelen.

De passieve recreatieruimte wordt wel in drie soorten onderscheiden, n.l.:

a. ruimte voor partiële dagrecreatie. Hieronder vallen stadsparken alsmede bossen en woeste gronden in de zo onmiddellijke nabijheid van de grote stad dat zij na afloop van de normale arbeidsuren kunnen worden bezocht;

b. ruimte voor dag- en weekendrecreatie op de terreinen in het algemeen gelegen binnen een reisduur af/stad van 2 uur of minder;

c. ruimte voor vakantierecreatie waaronder — met name in het buitenland — de nationale parken e.d. vallen.

Het is duidelijk dat zowel wat de terreinen als het gebruik daarvan betreft van een zekere overlapping sprake is. Dit gebruik wordt in belangrijke mate bepaald door de leeftijdsopbouw der stedelijke bevolking en haar gewoonten. Wanneer het aantal personen beneden de 10 en boven de 65 jaar relatief groot is, wordt een sterkere wissel getrokken op de voorzieningen sub a. genoemd dan in andere gevallen. In dit verband zij vermeld dat in de Randstad Holland niet minder dan 90 pCt. der totale bevolking op zondagen recreatie blijkt te zoeken binnen een straal van 30 km van de eigen stad.

De passieve recreatieruimte nog aanwezig in het gebied van de Randstad Holland is aan te merken als terrein „à triple usage”. Belangrijk is daarbij zeker dat op de hier liggende, in dubbele zin reeds veel bezochte, gebieden nog een extra druk wordt gelegd door het bezoek van buitenlandse toeristen, reeds in 1958, het laatste jaar waarover gegevens ter beschikking staan — nog exclusief het dagtoerisme — ten getale van 400.000 per jaar. In dit verband dringt de behoefte zich op aan een confrontatie van vraag en aanbod. De Rijksdienst voor het Nationale Plan heeft zich daarin begeven. In zijn publikaties (1958) leest men dat de momentele behoefte per dag, plaatsruimte voor 1,5 à 2 mln. recreatiezoekenden vergt, in 1980 vermoedelijk gestegen tot 2,5 à 3 mln. per dag.

De vraag rijst of het hier niet een minimum schatting betreft. In 1958 bedroeg de trek naar buiten uit de Randstad zelf op zondagen 1,3 mln. en op mooie zondagen 1,7 mln. Alleen met de bevolkingsuitbreiding rekening houdend komen deze cijfers in 1980 op 1,8 resp. 2,3 mln. Slechts een klein deel van dit *dagbezoek* wordt buiten het westen opgevangen. In 1940 trok bij goed weer 25 pCt., in 1955/56 al 35 à 40 pCt. van de Amsterdamse stadsbevolking naar buiten. Het einde van deze ontwikkeling lijkt stellig nog niet bereikt. Had het westen in 1958 aan *vakantiegeangers* uit Nederland 1,9 mln. en uit het buitenland 400.000 personen op te nemen, men rekent voor 1980 hier op 3,3 mln. resp. 1,2 mln. ⁴⁾ Bij deze aantallen komt

⁴⁾ De snelle groei van de betekenis van het toerisme blijkt mede uit de inkomsten op de betalingsbalans uit hoofde van het vreemdelingenbezoek aan Nederland:

1952	1955	1960
f. 144 mln.	f. 218 mln.	f. 502 mln.

Ruwweg $\frac{2}{3}$ van het buitenlands toerisme betreft de Randstad Holland.

dan nog het — niet wel te schatten — buitenlands *dagtoerisme* en het *dagtoerisme* uit de overige delen van Nederland aan het westen.

Wat de beschikbare ruimte betreft levert tabel 3 een interessant beeld van de door de Rijksdienst voor het Nationale Plan geïnventariseerde mogelijkheden.

TABEL 3.

Opnamecapaciteit

(mln. bezoekers)

Strand, 123 km	1
Bos, duinen, heide	0,4
Plassengebieden	0,1
Oeverlanden	0,15
Sportvisserij	0,25
Openluchtbaden	0,1
Attractiepunten	0,1
Polderland, wegen	0,2
	2,3

Hierbij is uitgegaan van een „redelijke opnamecapaciteit”. Wat daaronder wordt verstaan blijkt bijv. wanneer men de indeling van de stranden beziet: bij badplaatsen 1 persoon per 3 m², bij overige toegangen 1 persoon per 10 m², de rest van het strand 1 persoon per 20 m². Dit betekent derhalve dat het strand van IJmuiden tot het Haringvliet op de dunst bevolkte plaatsen toch altijd nog bezet is met 1 persoon per 20 m², d.w.z. de oppervlakte van een behoorlijke woonkamer.

Men kan niet anders dan vaststellen dat de Rijksdienst voor het Nationale Plan een uiterste bescheidenheid heeft betracht bij deze confrontatie. Enerzijds toch werd hier wat de raming van het aantal bezoekers betreft niet uitgegaan van de potentiële behoefte maar van de bestaande trek, waardoor het cijfer uiteraard sterk wordt gedrukt, anderzijds is uitgegaan van een dermate dichte bezetting van de voorhanden terreinen dat men zich zou kunnen afvragen in hoeverre er onder die omstandigheden nog goede recreatie mogelijk is. Zo valt op dat „hoewel sommige watersportliefhebbers al menen dat in het Kaaggebied de maximum capaciteit op mooie zondagen bereikt is” de Rijksdienst daaraan enigszins twijfelt. Vastgesteld moet echter worden dat ook bij deze uiterst bescheiden ramingen voor 1980 een tekort van aanzienlijke omvang optreedt, n.l. een behoefte voor 3 mln. en plaatsruimte voor 2,3 mln.

Toch menen wij dat deze ramingen van wijs beleid getuigen. Immers, het is tegenwoordig in ons goede vaderland zo, dat men om gehoor te vinden, er voor alles tegen moet waken te verontrusten of zelfs zich verontrust te tonen.

Het is daarom te meer teleurstellend dat sedert het verschijnen van bedoeld rapport bijna 4 jaar verstreken zijn en er zelfs nog altijd geen algemeen aanvaard concreet *plan* voor actie is gereedgekomen ⁵⁾.

Intussen zal uit het vorenstaande duidelijk zijn geworden dat het geschatte tekort aan ruimte voor 700.000 bezoekers bij iets minder krappe ramingen gemakkelijk tot 2 à 3 mln. stijgt en ook dat is stellig nog geen maximum. Dit alles maakt de urgentie van een snelle totstandkoming van niet onbelangrijke voorzieningen duidelijk. Aangezien daarvoor echter gronden zullen moeten worden gebruikt die thans voor andere doeleinden worden gebezigd, is voor een beoordeling der realiseringmogelijkheden vooreerst een nader inzicht in de waarde dier gronden bij recreatieve bestemming nodig. Het vervolg van onze beschouwing zal dan ook met dit onderwerp aanvangen.

Voorburg.

Mr. F. GOUD.

⁵⁾ Het kort geleden uit particulier initiatief — dat van de A.N.W.B. — geboren plan: „De groene zone”, vormt een even opmerkelijk als bescheiden project, dat mogelijk als „gangmaker” zal kunnen gaan fungeren.

Onderstaand artikel geeft een toelichting op de nieuwe Belgische regeling voor het beroepsgoederenvervoer over de weg. Het nieuwe systeem voor toelating van beroepsvervoerders wettigt naar schrijvers mening de verwachting, dat de bestaande aanzienlijke overcapaciteit in deze tak van vervoer, mede dank zij de snelle groei van het wegvervoer in de E.E.G., langzaam maar zeker rendabel wordt gemaakt door middel van het stagestelsel. Dit systeem biedt bovendien een grote waarborg voor het ontstaan c.q. het behoud van vakbekwame en financieel krachtige vervoerders over de weg. Wat de wettelijke tariefregeling betreft, hing de invoering mede af van de houding van de partnerlanden in de Benelux. Deze houding is intussen tijdens de Benelux-bijeenkomst over de vervoers-tarieven van 20 februari jl. duidelijk bepaald. Men is namelijk tot een volledig akkoord gekomen, inhoudende dat per 1 juli 1962 het grensoverschrijdend wegvervoer in de Benelux zal zijn geliberaliseerd met een gemeenschappelijk tarief.

De Belgische wegvervoerswetgeving

De vervoerspolitiek in België heeft het lange tijd ten gevolge van een grote tweeslachtigheid in de vervoerswetgeving aan eenvormigheid ontbroken. De regelingen betreffende het spoorweg- en autobusvervoer waren en zijn zodanig, dat deze vervoerstechnieken grote financiële tekorten vertonen, terwijl voor de overige vormen van vervoer — en met name voor het wegvervoer — de rentabiliteit van de onderneming uitgangspunt van de wetgeving is geweest. Deze laatste opvatting begint thans in de gehelê Belgische vervoerswetgeving door te dringen.

In verband met het streven naar eenwording van Europa is deze wetgeving niet langer alleen van nationale betekenis: art. 75 van het Verdrag tot oprichting van een Europese Economische Gemeenschap bepaalt immers dat een gemeenschappelijke vervoerspolitiek tot stand moet worden gebracht, o.a. door het opstellen van gemeenschappelijke regels voor het internationale vervoer en het bepalen van de voorwaarden waaronder niet-ingezetenen van een lid-staat worden toegelaten tot het nationale vervoer.

Mede in het raam van deze bepaling staat in België thans een geheel nieuwe vervoerswetgeving op stapel, die ten aanzien van het beroepsgoederenvervoer over de weg in 1960 reeds voor een groot deel in werking is getreden. In het onderstaande wordt een toelichting op deze regeling gegeven ¹⁾.

De toestand vóór 1960.

Op het gebied van het wegvervoer en van de vervoerswetgeving voor het vervoer van goederen over de weg heeft men in België langdurige ervaring; bij Koninklijk Besluit van 5 maart 1936 werd een eerste basis voor een reglementering van het wegvervoer gegeven, een reglementering die vrijwel ongewijzigd bijna 25 jaren heeft standgehouden. Deze lange levensduur betekende echter niet

dat de regeling zo bijzonder bevredigend was; de kritiek erop is steeds heftig geweest.

Het principe van de wet van 1936 was weliswaar uitstekend en vrijwel uniek, daar aan de coördinatie van het goederenvervoer een zuiver economische basis werd gegeven: over toelating tot het vervoer van goederen over de weg voor rekening van derden besliste een afzonderlijk bureau, waarbij het doel van de vergunningverlening was het vervoer per vrachtauto maximaal rendabel te maken ten behoeve van de nationale economie van België.

Alvorens vergunning werd verleend moest het betreffende bureau een economisch onderzoek verrichten bij het om toelating verzoekende bedrijf. Bij een negatieve beslissing over toelating door het Bureau voor het Wegvervoer bestond een mogelijkheid tot beroep bij een Commissie voor Beroep. Ook deze Commissie verleende haar arbitrage op grond van zuiver economische gegevens. Een beroep op politieke organen werd alleen gedaan wanneer er verschil van mening was tussen het Bureau en de Commissie.

De vraag zal rijzen waarom deze organisatie zo is gekritiseerd. Hiervoor zijn drie redenen te noemen:

- a. beweerd werd, dat bij deze organisatie de bestaande vervoerders teveel macht hadden; slechts in uitzonderlijke gevallen werden nieuwe vergunningen verleend;
- b. in de coördinatiewetgeving werd een bescherming van de spoorwegen gezien;
- c. ingevolge de beperking van het aantal beroepsvervoerders, nam het aantal privé-vervoerders toe.

Wij verwijzen er terloops naar dat België enkele jaren geleden reeds over een park van 180.000 vrachtwagens beschikte; Nederland telde er toen slechts 120.000.

Op de juistheid of onjuistheid van deze kritiek op de wetgeving van 1936 zullen wij hier niet ingaan. Een feit is echter, dat in 1960 — 24 jaren later — nauwelijks méér beroepsvervoerders waren toegelaten dan in 1936. De uitbreiding van het wagenpark en van het aantal ondernemingen kwam vrijwel geheel ten goede aan het eigen vervoer: in 1960 was 88 pCt. van het wagenpark in handen

¹⁾ Aan de hand van een door Prof. Ir. J. Vrebos gehouden lunch-causerie, georganiseerd door het Nederlands Verkeersinstituut op 14 februari jl. te Scheveningen.

van eigen vervoerders, die daarbij 80 pCt. van de tonkilometer-prestatie van het totale goederenvervoer over de weg voor hun rekening namen.

Niet vergeten dient echter te worden dat er naast de bezwaren tegen de wetgeving van 1936 andere redenen bestonden die maakten dat veranderingen noodzakelijk waren, n.l. fiscale redenen. Hieraan was inderdaad in menig geval de uitbreiding van het vrachtwagenpark der privé-vervoerders te wijten: de vervoerskosten zijn immers uit het oogpunt van belastingen aftrekbaar van het inkomen, zodat hier een bron van malversaties bestond.

Eigen vervoer mocht daarenboven plaatsvinden zonder vervoerdocument, waardoor deze vorm van vervoer sterk werd gestimuleerd en controle — ook door de fiscus — ondoenlijk was. Voorts vierde bij het beroepsvervoer het individualisme hoogtij. Na bijna 25 jaren van wettelijke regeling was er nauwelijks sprake van concentratie van ondernemingen in deze tak van bedrijvigheid: in 1960 bezat 75 pCt. van de beroepsvervoersondernemingen slechts 1 wagen, terwijl gemiddeld per bedrijf 1,7 wagen in gebruik was. Op de kostprijs had dit individualisme uiteraard geen gunstige invloed.

Nadat het systeem van vergunningverlening eenmaal was gestart, kwam door de strenge economische controle bij aanvraag voor vergunning vrijwel steeds een afwijzende beslissing uit de bus. Het zal geen verwondering wekken dat al spoedig aan de integriteit van de vergunning-verlenende en controlerende ambtenaren werd getwijfeld. Wanneer daaraan wordt toegevoegd dat een ongeoorloofde, doch levendige handel in vergunningen voor velen een aantrekkelijke bron van inkomsten vormde, dan mogen hiermede voldoende redenen zijn aangewezen die een wijziging van de wettelijke regeling in 1960 rechtvaardigen.

De toestand na 1960.

Bij de nieuwe wettelijke regeling van het beroepsvervoer over de weg is men in België het principe van de vergunningverlening trouw gebleven, doch de basis waarop deze plaatsvindt is geheel gewijzigd. Niet het economisch onderzoek beslist sedert 1960 over de toelating als beroepsvervoerder, doch de bekwaamheid van de betreffende ondernemer. Teneinde deze wettelijke basis van vergunningverlening in praktijk te brengen, is in de wet een aantal „stages” voorzien die de aspirant-beroepsvervoerder moet doorlopen om „volledig bevoegd” te worden verklaard.

De eerste stage — die 3 jaren duurt — staat open voor iedereen die aan zekere morele waarborgen voldoet; een vervoerbewijs wordt afgegeven voor vervoer binnen een straal van 25 km. De tweede stage kan worden ingegaan indien de vervoerder bewijst een zekere vakbekwaamheid te hebben bereikt door in de eerste stage gemiddeld ten minste 120 dagprestaties per jaar te hebben geleverd. Controle geschiedt via de vervoerdocumenten, terwijl een regeling wordt voorbereid waarbij de ondernemer maandelijks statistische gegevens over o.a. dagprestaties en tonkilometer productie moet overleggen. Gedurende deze tweede stage — waaraan een algemene vergunning is verbonden — mag men met hetzelfde materieel als in de eerste stage, nu in geheel België, beroepsvervoer over de weg verrichten. Indien in de tweede stage nog zes jaren het bewijs van vakbekwaamheid geleverd is (hetgeen inhoudt 150 dagprestaties gemiddeld per jaar), mag men zich volleerd beroepsvervoerder noemen en wordt men met een vergunning tot uitbreiding van het wagenpark beloond.

In de praktijk blijkt deze zes-jaars-regeling aan de lange kant te zijn, zodat men op versoepeling aanstuurt: uitbreiding van het wagenpark of het op de weg brengen van grotere eenheden is toegestaan wanneer wordt aangetoond, dat meer dan twee jaren na het intreden van de tweede stage meer dan 40.000 km per jaar werd gereden, dan wel gemiddeld 150 dagprestaties per jaar werden geleverd. De kritiek op de uitvoering van de wettelijke regeling van 1936 is daarmee, wat betreft het criterium van de vergunningverlening, haar basis ontnomen.

De uitwas van de verkoop van vergunningen is bestreden door in de wet te bepalen, dat overdracht slechts mogelijk is aan:

a) bloedverwanten tot de tweede graad en aanverwanten in de eerste graad;

b) derden, indien deze ten minste zes jaren aan het beheer van een beroepsvervoerbedrijf actief deelnemen. Concentratie van bedrijven wordt daarenboven aangemoedigd. Bij het oprichten van een nieuw bedrijf moet echter minstens $\frac{1}{3}$ van het kapitaal worden geleverd door de vervoerder die de vergunningen inbrengt en moet de betreffende ondernemer nog gedurende drie jaren in dat bedrijf blijven werken. Tenslotte mag niet eerder dan zes jaren na het verlenen van een vergunning tot overdracht hiervan worden overgegaan.

Ervaringen.

Sedert het inwerkingtreden in 1960 van de nieuwe regeling is nog te weinig tijd verstreken om over deze regeling reeds een definitief oordeel te kunnen vellen. De Minister van Verkeerswezen van België is echter alleszins tevreden over de bereikte resultaten. Gevallen van officieel ingrijpen komen nog wel voor, doch thans bestaan objectieve maatstaven voor dit ingrijpen in plaats van het vage en subjectieve „economisch onderzoek” van vóór 1960. De statistieken laten bovendien een gunstige ontwikkeling zien: begin 1960 waren ca. 5.000 vervoermachtigingen afgegeven voor in totaal ongeveer 10.000 voertuigen (op een totaal van 180.000.).

Eind 1961 waren 2.500 nieuwe vervoerders toegetroten tot de eerste stage: 6.500 vervoervergunningen voor alle afstanden waren verstrekt voor 15.500 voertuigen, hetgeen een stijging betekent met 30 pCt. van het aantal vergunningen bij een toeneming met 55 pCt. van het aantal voertuigen. Deze cijfers wijzen op een gunstige ontwikkeling.

Tarieven.

De oude wetgeving liet de Belgische beroepsvervoerders over de weg vrij in de bepaling van de vrachtprijzen. Deze werden niet gepubliceerd. Bij toepassing van de nieuwe wetgeving zullen tarieven worden opgesteld gebaseerd op de kostprijs van het vervoer + 15 pCt. winst; deze tarieven zullen een minimum en maximum grens aangeven met een marge van 30 pCt. Rekening wordt gehouden met de behoefte aan meer dan één tarief, bijv. aan een particulier tarief op basis van de industriële kostprijs en een daling of stijging van de tarieven met de bezettingsgraad van de voertuigen. Na een proefperiode kunnen wellicht afzonderlijke tarieven voor afzonderlijke relaties worden ingevoerd afhankelijk van de mogelijkheden tot retourvracht enz.

Internationaal vervoer.

Wat het grensoverschrijdend beroepsgoederenvervoer be-

De tankvrachtenmarkt heeft in het afgelopen jaar ernstig teleurgesteld. Aanvankelijk waren de verwachtingen nog gunstig, maar de vraag naar ruimte verminderde spoedig. Er ontstond een overcompleet aan op korte termijn beschikbare tankers, waardoor de dalende tendens nog werd geaccentueerd. Een verbetering in de nabije toekomst lijkt niet waarschijnlijk. Gezien de vrij omvangrijke nieuwe bouwopdrachten kan gesteld worden dat het einde van het bestaande surplus aan vervoerscapaciteit vooralsnog niet inzicht is. Weliswaar blijft het wereldolieverbruik toenemen, maar verschillende wijzigingen in het vervoerspatroon — men denke aan de stijgende uitvoer van ruwe olie van Noord-Afrika, de uitbreiding der buisleidingen, de toenemende betekenis van aardgas als energiebron — zullen de behoefte aan tanktonnage beïnvloeden. Grote voorzichtigheid bij de verdere uitbreiding der tankvloot is dan ook geboden.

De tankvrachtenmarkt in 1961

De gang van zaken in de tankvaart stelde in het afgelopen jaar ernstig teleur. De levendige vraag naar ruimte gedurende de laatste maanden van 1960 en met name in december die tot een aanzienlijke verbetering van het vrachtenpeil leidde wekte verwachtingen die niet in vervulling gingen. Reeds in het begin van het afgelopen jaar liepen de vrachten snel terug en eind januari bereikten zij zelfs een niveau dat beneden het gemiddelde van 1960 lag. De omstandigheid dat verschillende reders, uitgaande van de verwachting dat de gunstiger stemming wel enkele maanden zou duren, een aantal opgelegde tankers in de vaart brachten heeft ongetwijfeld tot de scherpe terugslag bijgedragen. Toen de vraag naar ruimte verminderde ontstond een overcompleet aan spoedig beschikbare tankers waardoor de dalende tendens nog werd geaccentueerd.

In het afgelopen jaar kwamen wederom de meeste bevrachtingen op reisbasis voor het vervoer van donkere olie van de Perzische Golf tot stand. Overigens werd slechts door een der Engelse grote maatschappijen vrij regelmatig tonnage van de Perzische Golf bevracht. In maart daalde de vracht voor tankers van handige grootte tot ruim 50 pCt. beneden de schaalvracht, terwijl voor supertankers in de daarop volgende maand met 70 pCt. beneden de schaal-

vracht een dieptepunt werd bereikt. Het duurde tot november vooraleer van een lichte verbetering kon worden gesproken. Een der in Londen gevestigde maatschappijen bevrachtte per oktober verschillende schepen voor twee of drie achtereenvolgende reizen tegen vrachten die ca. 12 punten boven het voor reischarterers geldend niveau lagen, zulks op grond van de verwachting dat november een min of meer krachtige stijging der vrachten te zien zou geven. De vrachten trokken inderdaad enigszins aan maar allermint in de mate die deze bevrachters kennelijk hadden verwacht. Naast de activiteit der betreffende in Londen gevestigde maatschappijen dient tevens te worden gewezen op de vraag naar tonnage van de Perzische Golf voor Japanse rekening die inmiddels echter door invoerbeperkingen aanzienlijk is verminderd.

In de transatlantische sector was de bedrijvigheid en dit geldt zowel voor donkere als voor lichte olie uitermate beperkt. In het begin van het jaar daalden de vrachten naar het Verenigd Koninkrijk/Continent in één maand tijd met ca. 20 punten. Tot augustus bleven de vrachten vrij stabiel, maar het aanbod van supertankers voor zgn. backhaul work en route naar de Perzische Golf, tezamen met dat van tankers waarvoor bevrachters tijdelijk zelf geen em-

(vervolg van blz. 292)

treft zal België steunen op de Nederlandse regeling dien-aangaande. Naast praktische kennis van het vervoer zal voor een vergunning voor internationaal vervoer een „proeve van bekwaamheid” moeten worden afgelegd, bijv. betreffende wetskennis.

Conclusie.

Geconcludeerd mag worden dat België met de wet van 1960 betreffende het beroepsgoederenvervoer over de weg een regeling heeft gekregen, die een einde heeft gemaakt aan veel, waarschijnlijk terecht geuite, kritiek op de reeds uit 1936 daterende wegvervoerswetgeving, en de daaruit resulterende wijze van vergunningverlening. Het nieuwe systeem voor toelating van beroepsvervoerders wettigt de verwachting, dat de bestaande aanzienlijke overcapaciteit

in deze tak van vervoer — mede dank zij de snelle groei van het wegvervoer in de E.E.G. — langzaam maar zeker rendabel wordt gemaakt door middel van de stages. Dit systeem biedt bovendien een grote waarborg voor het ontstaan c.q. het behoud van vakbekwame en financieel krachtige vervoerders over de weg. De wettelijke tariefregeling is gereed, doch de invoering hing mede af van de houding van de partner-landen in de Benelux, een houding die intussen tijdens de Benelux-bijeenkomst over de vervoerstarieven van 20 februari jl. duidelijk is bepaald. Men is namelijk tot een volledig akkoord gekomen, inhoudende dat per 1 juli 1962 het grensoverschrijdend wegvervoer in de Benelux zal zijn geliberaliseerd met een gemeenschappelijk tarief.

Rotterdam.

H. H. HORSTING.

plooi hadden, was oorzaak dat ook in deze sector noemenswaardig herstel uitbleef. Bovendien bleef de in de herfst gebruikelijke opleving ditmaal uit, hetgeen evenmin tot een opgewekter stemming bijdroeg.

De vraag naar tonnage voor het vervoer van schone lading bleef gedurende het grootste deel van het jaar tenachter bij die in 1960. Eerst in de laatste maanden trokken de vrachten ten gevolge van beperkt aanbod van ruimte enigszins aan. Ladingen van de Caraïbische Zee naar Brazilië werden goeddeels op timecharter-basis bevracht en voor zover Braziliaanse bevrachters tonnage op reisbasis sloten, ging de door hen betaalde vracht nauwelijks uit boven die welke voor lading naar de Amerikaanse oostkust gold. In juni trokken de vrachten op laatstgenoemd traject als gevolg van de dreigende Amerikaanse zeeliedenstaking enigszins aan, maar ook deze opleving was van korte duur.

Gedurende de eerste maanden van het afgelopen jaar werden verschillende schepen voor achtereenvolgende reizen van de Zwarte Zee naar het Continent, Scandinavië, Japan en Zuid-Amerika bevracht, maar ook hier bleef de bedrijvigheid bij die in 1960 tenachter. Volledigheidshalve dient in dit verband nog te worden gewezen op een door een der te Londen gevestigde Griekse rederijen met Sovtorg gesloten vervoercontract, waarover reeds in 1960 werd onderhandeld en dat emploti verschaft aan ongeveer drie kwart van de tankvloot dezer rederij. Het was overigens vooral de bevrachting van een aantal tankers op timecharter-basis voor een reeks van jaren die in het afgelopen jaar de aandacht trok.

Een begin werd in de maand maart door Amerikaanse bevrachters gemaakt. Een in aanbouw zijnde Noorse tanker met een draagvermogen van 40.500 ton; oplevering 1963, werd door hen voor een duur van zeven jaren tegen 17/3 per ton draagvermogen per maand bevracht. Deze transactie werd in mei gevolgd door de bevrachting voor rekening van dezelfde bevrachters van een iets grotere turbine-tanker, eveneens voor zeven jaren, tegen de lage vracht van 12/3. Naar verluidde hadden reders van laatstgenoemd schip reeds een belangrijk deel van de aanschaffingswaarde afgeschreven, hetgeen de lage door hen geaccepteerde vracht enigermate verklaart.

Enkele maanden later volgde Shell Tankers het Amerikaanse voorbeeld. Het in 1963 eindigend timecharter van twee turbinetankers van 47.000 ton werd voor tien jaren gecontinueerd tegen een gemiddelde vracht van ca. 12/8, waarna twee in aanbouw zijnde turbinetankers met een draagvermogen van 80.000 ton elk voor een duur van 20 jaren tegen iets meer dan gemiddeld 13/- werden bevracht. Vervolgens werden nog vier 80.000 ton tankers en vier motortankers van 53.000 ton, alle met oplevering 1963/65, voor een duur van 20 jaren gesloten. De voor de 53.000 tons motortankers betaalde vrachten varieerden van ca. 14/6 tot 16/-, terwijl de gemiddeld betaalde vracht voor de 80.000 ton turbinetankers ca. 13/4¹/₄ per ton draagvermogen per maand bedroeg.

Ook de British Petroleum Co. bevrachtte een vrij groot aantal tankers, variërend van handige grootte tot schepen met een draagvermogen van 32/45.000 ton, met oplevering 1963/64. De duur bleef echter tot een vijftal jaren beperkt. De door de British Petroleum betaalde vrachten varieerden van 15/- tot 18/- voor reeds in de vaart zijnde motortankers, van 13/7¹/₂ tot 15/10¹/₂ voor turbinetankers en van 15/3 tot 17/3 voor nog in aanbouw zijnde 40/45.000 ton motortankers. Vergelijkt men deze cijfers met die welke

tijdens de Suez-hausse golden, t.w. meer dan 30/- voor een duur van 5 tot 7 jaren, dan is het duidelijk dat bevrachters hun behoefte aan tonnage na beëindiging der lopende timecharters zeer voordelig hebben gedekt.

Bij het accepteren dezer lage vrachten hebben de betreffende reders zich, voor zover het nog in bestelling zijnde tankers betreft, ongetwijfeld laten leiden door de overweging dat zij door deze bevrachtingen de door hen reeds geplaatste bouwopdrachten kunnen handhaven. Zouden zij bij gebrek aan emploti genoodzaakt zijn geweest tot annulering over te gaan, dan hadden zij een niet onaanzienlijke boete moeten betalen. Bovendien vergemakkelijkt de met de grote maatschappijen gesloten langdurige bevrachtingsovereenkomst de financiering der te bouwen tankers.

Volgens de te Londen gevestigde firma John I. Jacobs komt de vracht per ton vervoerde olie, rekening houdend met de kosten van brandstof, havenkosten en enkele andere exploitatiekosten, op ongeveer 47¹/₂ pCt. beneden de schaalvracht voor de 80.000 tonners en op ongeveer 43 pCt. beneden de schaalvracht voor de tankers van 53.000 ton uit vergeleken met de ten tijde dezer bevrachtingen geldende reisvracht van ongeveer 55 pCt. beneden de schaalvracht. Dat de door de reders geaccepteerde vrachten allerminst lucratief zijn, in aanmerking nemend dat daaruit o.m. gages, rente en afflossing op leningen en afschrijvingen bestreden moeten worden, is zonder meer duidelijk. Tevens demonstreren zij het geringe vertrouwen in een spoedig te verwachten duurzame verbetering der tankvrachten.

Bedroeg het aantal opgelegde tankers begin 1961 ca. 211 met een draagvermogen van ruim 3,1 mln. ton, eind vorig jaar was dit gedaald tot 163 met een draagvermogen van ruim 2,6 mln. ton. Enerzijds is het verminderd aantal opgelegde tankers te danken aan sloop of verbouwing tot bulkcarrier en anderzijds vindt een groot aantal tankers — in augustus ca. 2 mln. ton draagvermogen — emploti in de graanvaart.

Een verbetering in de nabije toekomst lijkt niet waarschijnlijk. Uit het reeds geciteerde overzicht der firma Jacobs blijkt dat de vrij omvangrijke nieuwe bouwopdrachten de orderportefeuille der werven in het eerste halfjaar 1961 met ongeveer 14¹/₂ mln. ton draagvermogen, d.w.z. ongeveer een kwart van de bestaande tankvloot, hebben doen toenemen. Rekening houdend met de verkoop voor sloop, verbouwing van tankers tot bulkcarriers en andere mutaties werd de wereldtankvloot gedurende het eerste semester 1961 met bijna 1.670.000 ton draagvermogen, d.w.z. ca. 3 pCt. der potentiële vervoerscapaciteit, uitgebreid. Gedurende het tweede halfjaar 1961 zouden ca. 2,7 mln. ton door de werven worden opgeleverd; dit jaar 5,1 mln. ton, in 1963 ca. 4 mln. ton en in 1964 ca. 1,7 mln. ton draagvermogen.

Gezien deze uitbreiding kan gesteld worden dat het einde van het bestaande surplus aan vervoerscapaciteit vooralsnog niet in zicht is. Weliswaar blijft het wereldolieverbruik toenemen maar verschillende wijzigingen in het vervoerspatroon — men denke aan de stijgende uitvoer van ruwe olie van Noord-Afrika, de uitbreiding der buisleidingen, de toenemende betekenis van aardgas als energiebron — zullen de behoefte aan tanktonnage beïnvloeden. Terecht wijst men er in tot oordelen bevoegde kringen dan ook op dat grote voorzichtigheid bij de verderge uitbreiding der tankvloot geboden is.

Rotterdam.

C. VERMEY.

Arbeid een vloek of een zegen?

Drs. J. L. v. d. Does de Willebois te Eindhoven schrijft ons:

Bij de berichtgeving in de pers over de relletjes in Twente tegen buitenlandse arbeiders is à l'improviste het woord verveling gevallen. Verveling bij de jeugd zou een der oorzaken zijn. Er zijn zo à l'improviste wel meer mogelijke oorzaken gespuid, bijv. jaloezie bij de plaatselijke jeugd over het succes van die buitenlandse arbeiders bij de meisjes. Maar dat is natuurlijk erg gewoon. Dan biedt „verveling” meer aanknopingspunten voor een beetje filosoferen. Met het goed oud-vaderlandse „ledigheid is des duivels oorkussen” kun je dan op „de vrijetijdsbesteding als probleem in onze samenleving” terecht komen. Dit vervelende entree mag dan vanuit de Twentse relletjes vooralsnog ongeoorloofd zijn, het is tenslotte een entree tot dat onderwerp en Drs. P. S. J. Ablj wil er blijkens zijn artikelje met bovenstaande titel in „E.-S.B.” van 7 februari 1962 ook per se door binnenkomen.

Om wat te zeggen en waarom? Kennelijk om aandacht te vragen voor „het gevaar van de verveling, dat de samenleving bedreigt”. In een maatschappij met toenemende welvaart en vrije tijd toch een belangwekkende hypothese. Wij worden door hem gewaarschuwd en er wordt een beroep gedaan op wijze verantwoordelijkheidszin. Op grond van welke feiten en verschijnselen gerefereerd? Wie deze vraag stelt en de verschijnselen, waaraan echter deze, nagaat, voelt zich al heel gauw beetgenomen. Het feit, dat in de pers de verveling als één der oorzaken van de Twentse relletjes is genoemd, wil nog niet zeggen, dat het inderdaad ook een oorzaak, laat staan de belangrijkste oorzaak, is geweest.

Uit welke gegevens blijkt, dat „vooral bij de jongeren de neiging bestaat om arbeid eerder als een vloek dan als een zegen te zien”? De groeiende belangstelling voor verder onderwijs en opleiding na de lagere school, zoals die uit de statistieken naar voren komt, spreekt eerder een andere taal. Het resultaat van incidenteel verricht sociologisch onderzoek onder jeugdigen, met name onder zgn. „nozems”, laat zelfs zeer duidelijk een ander geluid horen (men zie bijv. het boekje „Jeugd in het geding” van D. E. Krantz en E. V. W. Vercruyse, 1959, blz. 125 en verder).

Sport en spel zijn volgens de heer Ablj „de minst schadelijke uitlaatkleppen”; zij vervullen zowaar zelfs „een zeer nuttige rol”; behalve als zij „ontaarden in een steriele vlucht uit de verveling”. Vraag: aan de hand van welke gegevens of maatstaven denkt schrijver een dergelijke „ontaarding” vast te kunnen stellen?

Volgens de heer Ablj zijn er „vele tekenen”, die erop zouden wijzen, dat de maatschappij „aan het afzakken, is naar een toestand van georganiseerde vervelingsverdrijving”. Vraag: welke zijn die tekenen? Daar zou dan toch, ook zo en passant, een overtuigende greep uit te doen moeten zijn.

Waaraan denkt schrijver, als hij stelt, dat wij moeten trachten althans benaderenderwijs grenzen (?) te bepalen, welke in het algemeen belang (?) aan de geregelende (?) vrije tijd gesteld moeten (?) worden? Het is allemaal even onduidelijk, oppervlakkig en gratuit. Een willekeurig luchtgeven aan onbestemde onlustgevoelens door er stemming voor te maken. Een stemming, die blijkbaar weerklank

vindt, want o.m. het „Algemeen Handelsblad” van 12 februari 1962 heeft het artikelje in zijn geheel overgenomen en in de aandacht van zijn lezers aanbevolen.

Bij toenemende welvaart en vrije tijd kan de verveling, zoals gezegd, een belangwekkende en interessante hypothese blijken te zijn om maatschappelijke verschijnselen te begrijpen. Indien onze samenleving echter werkelijk bedreigd zou worden door een gevaarlijke toename van vervelingsverschijnselen (hetgeen nog aangetoond moet worden) en indien dit gevaar bij een verdere verkorting van de arbeidstijd (die voorlopig niet aan de orde is) om speciale maatregelen zou vragen, dan zou er een vraagstuk aan de orde zijn, waarvan de portee door geschrijf als dat van Drs. Ablj alleen maar hopeloos miskend wordt.

Om die verschijnselen te begrijpen zou men zich dan namelijk moeten afvragen of niet in de eerste plaats gekeken moet worden naar de structuren van werk, organisaties en beheer, in plaats van naar de vrije tijd. Indien men zijn energie en kwaliteiten in de werksfeer niet zinvol kan aanwenden en ontwikkelen, dan is gereguleerder van de vrije tijd een „kurieren am Symptom”, dat de zaak alleen maar erger maakt en bovendien vertroebelt.

In het vlak van werk-, organisatie- en beheersstructurenring dient zich echter in dit opzicht reeds nu heel wat werk aan en zonder dat daarbij een imaginair spook van de verveling als boeman behoeft te verschijnen. Het zijn bovendien actueler en boeiender problemen dan het zgn. probleem van de vrijetijdsbesteding.

Werk, organisatie en beheer zijn in hun ontwikkeling evenwel gebonden aan o.a. de ontwikkeling van techniek, denken en verhoudingen. Maar ook indien het proces van de arbeidstijdverkorting sneller zou gaan dan de ontwikkelingsprocessen in werktechnieken, organisatie- en beheersstructuren, dan behoeft daarmee nog geen acute toename van „de verveling” gepaard te gaan. Immers, er komt dan ipso facto ook meer tijd, gelegenheid en energie beschikbaar om buiten werktijd zinvol bezig te zijn: in bijbaantjes, sport, liefhebberijen, sociaal leven en interesses.

Men kan eerder stellen, dat de behoefte aan individueel bevredigend werk en leven door de ontwikkeling en stabilisering van een industriële samenleving gestimuleerd wordt. Indien de conjunctuur en de nationale economie zich evenwichtig blijven ontwikkelen, dan kan men in dit verband met name denken aan een reeks factoren als: de gevarieerdheid van de werkgelegenheid, het tekort aan arbeidskrachten, de geleidelijke stijging van het inkomen per hoofd van de bevolking, de toenemende gevarieerdheid van de bestedingsmogelijkheden voor steeds meer mensen, de geleidelijke opheffing van de woningnood, de toename van opleidingsmogelijkheden, verwordenheid, de ontsluiting en ontwikkeling der sociale verwordenheden, de ontsluiting van de Euromarkt, de oecumenische ontwikkeling, de groeiende verantwoordelijkheid van de vakbeweging, de toenemende algemene geïnformeerdeheid door, met name, de televisie, versnelde veranderingen in wijzen van doen en denken.

Een heterogeen geheel als van deze en andere factoren, inherent aan een industriële samenleving in ontwikkeling, werkt niettemin in één opzicht duidelijk. Het versterkt namelijk de tendenties van emancipatie en democratisering allerwege: in het openbare leven, in het bedrijfsleven, de diensten, het overheidsapparaat, de kerken en in het particuliere leven. Deze dynamische processen, die eisen die zij stellen aan menselijk aanpassingsvermogen, initiatief en verbeeldingskracht, leveren voorlopig acutere problemen op dan een schijn-probleem als dat van de verveling. In de komende halve eeuw behoeft waarachtig niemand zich te vervelen.

NASCHRIFT

Ik zou mij oprecht kunnen verheugen over bovenstaande reactie op mijn entrefilet zo mijn opponent zich door zijn kennelijke ergernis niet had laten verleiden tot een stijl van discussiëren die ik niet van hem zal overnemen. Mijn bedoeling was de aandacht te vragen voor een zich naar mijn mening aan ons opdringend probleem. Blijkens de reactie ben ik daarin althans enigermate geslaagd. De schrijver ontzegt mij echter het recht mijn waarschuwend woord te laten horen omdat ik dat niet rechtvaardig met een reeks van argumenten. Hij ziet daarbij echter twee dingen over het hoofd: 1e dat het hier niet ging om een uitputtend wetenschappelijk artikel en 2e dat men bij de vorming van een oordeel o.m. mag steunen op eigen waarneming. Welnu, mijn eigen waarneming heeft bij mij de vrees doen ontstaan dat het vervelingsprobleem zeer reëel dreigt te worden. Ik heb in mijn entrefilet twee „tekenen aan de wand” aangestipt: het feit dat de besteding van de vrije tijd, blijkens alles wat daarover in de pers en via andere communicatiemiddelen te doen is, een object van ernstige zorg en bezorgdheid is geworden en het feit dat sport en spel zulk een plaats in onze samenleving gaan innemen dat men zich moet afvragen of dat nog wel gezond is. Het zou het bestek van dit naschrift te buiten gaan, nog andere te noemen. Wat niet wil zeggen dat zij er niet zijn en niet waarneembaar zouden zijn voor degenen die ze zien willen. Mijn opponent mag overigens niet over het hoofd zien, dat ik zelf geen poging heb gedaan, een antwoord te geven op de vraag, waar de grenzen van de gereguleerde vrije tijd behoren te liggen doch slechts heb bepleit dat meer bevoegden zich met dit vraagstuk zullen gaan bezighouden. Tegen dat laatste zal zelfs Drs. v. d. Does toch geen bezwaren kunnen hebben?

's-Gravenhage.

Drs. P. S. J. ABLIJ.

BOEKBESPREKINGEN

Prof. W. J. de Langen †, Mr. J. van Soest en Drs. D. Brüll: *ABC van het belastingrecht*. N. Samsom N.V. Alphen aan den Rijn 1961, 105 blz. + 91 blz. wettekst, f. 12,50.

Het a b c van het belastingrecht, waarin de Nederlandse Vermogensbelasting, Inkomstenbelasting en Vennootschapsbelasting achtereenvolgens worden behandeld, heeft als inleidend werkje vele positieve zijden, en slechts één noemenswaardig nadeel.

Om met dat laatste te beginnen, van een beginnend student — en voor hem is het boekje in eerste instantie geschreven — mag men niet verwachten dat hij steeds voldoende kritisch staat tegenover de denkbeelden van

zijn gids. De absolute wijze, waarop de diepere achtergrond van het Nederlandse belastingrecht en onderdelen daarvan uit De Langens grondbeginselen wordt verklaard, kan eenvoudig leiden tot lezers overtuiging, dat met die grondbeginselen het laatste woord gezegd is, hetgeen niet het geval is.

Hier staat een reeks van positieve punten tegenover. Het a b c is plezierig geschreven — de lezer moet wel genoegen nemen met een rigoureuze gebruik van afkortingen, passend in een compacte stijl — en zeer fraai uitgevoerd. De omvangrijke stof wordt in kort bestek knap behandeld; steeds wordt gewezen op het onderling verband tussen de wetsartikelen, hetgeen, met de op ingenieuze wijze verpakte wettekst, de lezer een maximale stimulans geeft zijn inzicht op de juiste wijze te verdiepen. De hoge didactische kwaliteit van het boekje is mede te danken aan het duidelijke streven van de schrijvers, steeds het „waarom” van de behandelde stof op de voorgrond te stellen; bovendien geven zij een groot aantal (waar mogelijk) levendige illustraties, veelal in de vorm van actuele rechtspraak.

Al met al is er voldoende reden het a b c van het belastingrecht van harte aan te bevelen. Mogelijke detailkritiek, die hier niet op haar plaats zou zijn, kan dat gunstige oordeel niet veranderen.

's-Gravenhage.

E. L. BERG.

Richard T. Selden: *The postwar rise in the velocity of money. A sectoral analysis*. National Bureau of Economic Research, occasional paper 87, New York 1962, 52 blz. + 12 tabellen, \$ 1.

In de Verenigde Staten doet men meer dan in Europa aan onderzoek naar de oorzaken, die wijzigingen in de omloopsnelheid van het geld kunnen verklaren. Het Federal Reserve System heeft enige studies gepubliceerd en ook Milton Friedman en een aantal medewerkers van hem (Selden is een van hen) hebben veel belangstelling op dit terrein. Het doel van de laatste studie van Selden was tweevoudig: hij wilde ontdekken, waarom na de oorlog de omloopsnelheid van het geld zo gestegen is en tevens wilde hij deze omloopsnelheid meer sectorsgewijze bestuderen. De laatste aanpak sluit uiteraard aan bij de bestudering van de geldstroom in de verschillende groepen huishoudingen, op welk terrein de Verenigde Staten na de oorlog eveneens resultaten hebben geboekt.

Hoe moeizaam deze onderzoeken betreffende de omloopsnelheid van het geld verlopen, blijkt wel uit het feit, dat Selden er naar eigen zeggen niet in geslaagd is te verklaren, waarom deze grootheid in het na-oorlogse tijdvak is gestegen. Wel meent hij als algemene tendentie te bespeuren, dat de verschillen tussen de sectoren, die hij op het spoor gekomen is, samenhangen met de „cost of holding money”, deze laatste vooral in de zin van de rente op bankkrediet, die men moet betalen.

De verdere bevindingen van de schrijver zijn te specifiek om hier te worden herhaald. Het heeft m.i. ook weinig zin om eens een enkel boekje uit de reeks onderzoeken te lezen; alleen degenen, die zich geruime tijd met de omloopsnelheid van het geld als studie-object willen en kunnen bezig houden (vooral het laatste betekent een aanmerkelijke beperking!) dienen ook van de studie van Selden kennis te nemen, vooral omdat de sectorsgewijze behandeling op den duur vermoedelijk tot meer resultaten zal leiden dan de globale methode, die tot dusverre werd beproefd.

Tilburg.

H. W. J. BOSMAN.

Beleg modern - beleg in

INTER
UNIE

N.V. Internationale Beleggings Unie „Interunie”, Postbus 617, Den Haag

(I. M.)

RECENTE PUBLIKATIES

B. Schippers en J. L. van Hedel: Aftrekposten bij de inkomsten- en vermogensbelasting. Editie 1962, 13e geheel herziene druk. Nederlandse Uitgeversmaatschappij N.V., Leiden, 168 blz., f. 3,75.

In deze uitgave zijn o.a. verwerkt de nieuwe fiscale regelingen inzake de gehuwde werkende vrouw en kinder-af trek, benevens de belangrijke fiscale jurisprudentie in 1961 t.a.v. dividenden, vruchtgebruik en voorraadwaarde ring. De tekst werd verder op vele plaatsen aangevuld en herzien, terwijl weer enige uitbreiding werd gegeven aan de inkomstenbelastingtabellen.

Inkomstenbelastingtabel 1961 met premietabel A.O.W. en A.W.W. Uitgegeven door L.J. Veen, Amsterdam 1962, 42 blz., f. 0,95.

Belastingtarieven, uitgave 1962. Uitgegeven door L.J. Veen, Amsterdam 1962, 79 blz., f. 2,50.

Loonbelastingtabellen, uitgave 1962. Uitgegeven door L. J. Veen, Amsterdam 1962, 179 blz., f. 1,95.

Prof. W. J. de Langen: Begrenzing van de verwervingskosten. (Bewerkt door C. van Soest). Geschrift no. 5 van de serie „Fiscale monografieën”. Tweede druk, Uitgeversmaatschappij AE. E. Kluwer, Deventer-Antwerpen 1961, 74 blz., f. 2,96.

Dr. K. A. M. Bogaert: Conversietechniek bij converteerbare obligaties. H.E. Stenfert Kroese N.V., Leiden 1961, 120 blz., f. 12,50.

De auteur meent dat aan het vraagstuk van de conversietechniek in de literatuur tot nu toe niet of slechts zijdelings aandacht is besteed. Hij streeft in dit boek naar een eerste diepgaand analyserend onderzoek terzake. Het werk beoogt een praktische leidraad te zijn voor een ieder die bij de voorbereiding of de beoordeling van emissies van converteerbare obligaties is betrokken.

Prof. Dr. A. Mey: Beschouwingen over kostenproblemen en resultatenanalyse in de bedrijfshuishoudkunde. Afscheidscollège. H.E. Stenfert Kroese N.V., Leiden 1962, 37 blz., f. 2.

Dr. D. C. Renooij: Structuurveranderingen in het Nederlandse algemene bankwezen en de monetaire politiek. De Erven F. Bohn N.V., Haarlem 1962, 23 blz., f. 1,25.

Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van buitengewoon hoogleraar aan de Vrije Universiteit op 10 november 1961.

Effectenbezit voor iedereen; Rapport van een Commissie ingesteld op initiatief van de Vereniging „Effectenbescherming”. N.V. Koninklijke Boekdrukkerij H.A.M. Roelants, Schiedam 1962, 45 blz.

De Commissie Popularisering Effectenbezit (voorz.: Mr. Ir. A. W. Quint) behandelt o.a. de ruimte voor verbreiding van effectenbezit, het nut van gemeenschappelijke beleggingsmedia en de verslaggeving door ondernemingen. Gepleit wordt o.a. voor eerherstel van de aandeelhouder en het rechtzetten van buitensporigheden terzake van tantièmerechten.

Managing America's economic explosion: Verslag van de dertigste jaarlijkse „Harvard Business Conference” onder redactie van Dan H. Fenn Jr. McGraw-Hill Book Company, London 1961, 269 blz., 46 s 6 d.

Dit boek is een weergave van de inleidingen en discussies van 22 vooraanstaande economen (o.a. W. W. Rostow), topfunctionarissen uit het bedrijfsleven en andere deskundigen. In de drie delen: „Growth: prospects and pitfalls”, „Management problems in an expanding economy” en „Some larger issues facing business” wordt een uitgebreid assortiment van onderwerpen behandeld. Enkele hiervan zijn het probleem van de economische groei en van de economische wedloop en coëxistentie met de Sowjet-Unie, doch ook managementproblemen als die van „problems of product-line planning”, „the line executive and large-range planning in a new economy” en „marketing” komen aan de orde.

EENJARIGE INTERNATIONALE POSTUNIVERSITAIRES CURSUS IN OPERATIONELE RESEARCH

(onder auspiciën van O.E.C.D.)

De volgende cursus in Operationele Research (Besliskunde) voor ingenieurs, wiskundigen en academisch gevormde industriëlen, begint in oktober, 1962. Er wordt een grondige training gegeven, niet alleen in de wiskundige technieken, maar ook in de toepassing van deze technieken op praktische O.R. problemen.

De cursus wordt door O.E.C.D. erkend als het Europese centrum voor training in O.R. Er wordt door O.E.C.D. subsidie beschikbaar gesteld voor studenten die worden afgevaardigd door firma's of instellingen in O.E.C.D.-landen.

Voor nadere bijzonderheden en aanmeldingsformulieren wende men zich tot

The Registrar,
The College of Aeronautics,
Cranfield,
Bletchley,
Bucks.
England.

GELD EN KAPITAALMARKT

Geldmarkt.

De banken hebben niet te klagen over de hulp, die zij de laatste tijd van de Centrale Bank ontvangen. Door openmarktpolitiek voerde De Nederlandsche Bank middelen naar de markt, daarbij de in aanmerking komende banken bij haar verplichting tot storting van de speciale deposito's in verband met de overschrijding van het kredietplafond tegemoetkomende. Met ingang van de maart/aprilkasreserveperiode is het reservepercentage van 8 pCt. op 6 pCt. verlaagd. Dit hield onmiddellijk verband met de storting op de staatslening op 22 maart, waardoor omstreeks f. 300 mln. uit de markt naar de Staat werd overgedragen. Hierdoor was het de banken mogelijk de financiering van de storting gedeeltelijk uit de voordien geblokeerde tegoeden te doen plaatsvinden. Voor De Nederlandsche Bank spruit de tegemoetkomende houding zonder twijfel voort uit de omstandigheid, dat de financiering van

de goud- en deviezenvoorraad sedert 22 maart voor een groter deel door het Rijk plaatsvindt en derhalve de financieringslast der banken kan worden verlaagd. Vooralnog ziet het er naar uit dat de banken slechts kort van de faciliteit zullen profiteren. Al werd liquiditeitshulp door de circulatiebank gegeven en stond de Agent van het Ministerie van Financiën storting door middel van inlevering van schatkistpapier toe, dit alles betekende nog niet, dat de markt plotseling verruimde.

Kapitaalmarkt.

De investeringsactiviteit van het bedrijfsleven volgt een golfbeweging. De ontwikkeling van de winst is evenmin rechtlijnig. Veelal zal er verband bestaan tussen de omvang van de investeringen en de winst of de winstverwachting. Dalende winst leidt tot afnemende investeringen. Wanneer de ondernemingen bij dalende winst tot matiging van de investeringen besluiten duurt het geruime tijd voordat de feitelijke investeringsuitgaven verminderen. In het jaarverslag 1962 van Philips wordt als „lag” tussen het tijdstip

Berthold Becker

Hannover-Messe

29. April - 8. Mai 1962

TECHNISCHE MESSE

Machines, apparaten, technische uitrustingen en materialen.

MUSTERMESSE

Gebruiks- en verbruiksartikelen

Toegangskarten (Messeausweise), voorlopige catalogussen en nadere inlichtingen:

NEDERLANDS-DUITSE KAMER VAN KOOPHANDEL

's-Gravenhage, Jan van Nassastraat 3. Tel. 77 78 72
(na 8 april 1962 24 55 05)

In Duitsland bedraagt de prijs van een Messeausweis DM 10,—, in Nederland zijn zij aan bovenstaand adres tegen

STERK VERLAAGDE PRIJS

verkrijgbaar en geven tevens recht op korting op de treinkosten (alleen op het Duitse traject) bij aankoop van een retourbiljet.

HOLLANDSCHE SOCIETEIT VAN LEVENSVZERZKERINGEN N.V.

Wegens uitbreiding van onze buitendienstorganisatie voor collectieve contracten zoeken wij voor enkele door het gehele land verspreide standplaatsen enige

MEDEWERKERS

Hun werkzaamheden zullen in hoofdzaak bestaan uit het leggen van contacten met werkgevers terzake van personeelsvoorzieningen en het tot stand brengen van verzekeringen op dit gebied.

Gegadigden voor deze werkkring, die een grote mate van zelfstandigheid biedt, dienen te beschikken over een ruime algemene ontwikkeling, energie en doorzettingsvermogen, en belangstelling te hebben voor de vele financieel-economische aspecten die bij het sluiten van pensioencontracten een rol spelen.

Zo nodig zal er voor een grondige vooropleiding worden gezorgd.

Schriftelijke sollicitaties te richten aan: Hoofd Buitendienstorganisatie.

Hollandsche Societeit van
Levensverzekeringen N.V.
Amsterdam, Herengracht 475

11-2

van votering en de realisatie een termijn van ruim twee jaar genoemd. De beweging in de winst heeft ook betekenis voor de financiering, omdat, zoals bekend, een zeer groot deel van de financiering door winsthouding plaatsvindt. Omdat de beweging in de investeringsuitgaven niet samenvalt met die van de winst ontstaan in een periode van dalende winsten speciale financieringsvraagstukken.

Het is vrijwel zeker, dat belangrijke onderdelen van het Nederlandse bedrijfsleven in de loop van 1961, toen zich een daling in de winstmarges aankondigde, tot matiging in de investeringen hebben besloten. In genoemd jaar, maar ook in het thans lopende jaar, zal hiervan nog niet zo heel veel te merken zijn. Tegenover zich handhavende of zelfs nog stijgende investeringsuitgaven staat een geringere

mogelijkheid tot winsthouding. Dit komt zeer duidelijk bij Philips naar voren. Niettegenstaande een beslissing tot vermindering der investeringen is genomen zullen de uitgaven voor duurzame produktiemiddelen nog boven die van 1961 stijgen. Wat de financiering aangaat, in 1960 kon f. 257 mln. uit de winst worden ingehouden, in 1961 is dit tot f. 180 mln. gedaald. Hoe dit in 1962 zal zijn is vanzelfsprekend nog een open vraag. Het lijkt aannemelijk, dat elders in het particuliere bedrijfsleven eenzelfde ontwikkeling plaatsvindt.

Dit kan voor de kapitaalmarkt gevolgen hebben. Of dit tot een grotere emissiebedrijvigheid zal leiden dan wel tot omvangrijker operaties op de ondershandse markt is moeilijk te zeggen. Een derde mogelijkheid, n.l. het opnemen

Het Produktschap
voor Pluimvee en Eieren te Zeist zoekt
voor spoedige indienstreding voor
zijn Secretariaat een

STAFFUNCTIONARIS

die zal worden benoemd tot juridisch secretaris van
deze instelling

Vereist wordt:

De graad van Meester in de Rechten.

Tot voorkeur strekt:

A. ervaring in de wetgeving op het gebied van de Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie,

B. belangstelling voor landbouw-economische vraagstukken,

C. een leeftijd tussen 30 en 45 jaar.

Sollicitanten moeten bereid zijn deel te nemen aan een psychologisch onderzoek.

Eigenhandig geschreven sollicitatiebrieven met volledige inlichtingen, liefst onder bijvoeging van een recente pasfoto en met opgave van referentie-adressen, te richten tot:

de Voorzitter van het
Produktschap voor Pluimvee en Eieren,
Utrechtseweg 31, Zeist

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie
van

Prof. P. Hennipman,

Prof. A. M. de Jong,

Prof. F. J. de Jong,

Prof. P. B. Kreukniet,

Prof. H. W. Lambers,

Prof. J. Tinbergen,

Prof. G. M. Verrijn Stuart,

Prof. J. Zijlstra.

★

Abonnementsprijs f 22,50;
fr. p. post f 23,60; voor stu-
denten f 19,—; fr. per post
f 20,10.

★

Abonnementen worden aan-
genomen door de boekhandel
en door uitgevers

DE ERVEN F. BOHN
TE HAARLEM

van bankkrediet, is door de kredietcontrolemaatregelen wel niet geheel afgegendeld doch wel sterk gematigd. De laatste methode, gebruik van geaccumuleerde kasmidelen, biedt veelal slechts beperkte mogelijkheden.

Indexcijfers aandelen. (1953 = 100)	27 dec. 1951	H. & L. 1962	16 mrt. 1952	23 mrt. 1952
Algemeen	410	431 — 399	427	419
Intern. concerns	566	594 — 545	589	574
Industrie	366	396 — 361	389	383
Scheepvaart	184	186 — 174	176	176
Banken	253	266 — 247	266	266
Handel enz.	160	171 — 159	168	167

Bron: A.N.P.-C.B.S., Prijscourant.

Aandelenkoersen.

Kon. Petroleum	f. 126,70	f. 137,50	f. 137,20
Philips G.B.	984½	1.028	992
Unilever	f. 189,70	f. 191	f. 187,70
Robeco	f. 252,50	f. 256,50	f. 254
Hoogovens, n.r.c.	776	824	794
A.K.U.	404¾	406¾	391
Kon. Zout-Ketjen, n.r.c.	1.070	1.100	1.090
Zwanenberg-Organon	1.024	1.095	1.095
Interunie	f. 228	f. 234	f. 232,50
Amsterd. Bank	396	413	410½

New York.

Dow Jones Industrials	731	723	716
-----------------------------	-----	-----	-----

Rentestand.

Langl. staatsobl. a)	4,12	4,05	4,18
Aand.: internationalen a)	2,83 b)		2,71
lokalen a)	3,55 b)		3,37
Disconto driemaands schatkist- papier	1¾	2	2

a) Bron: Veertiendaags beursoverzicht Amsterdamsche Bank.

b) 19 december.

C. D. JONGMAN.

Ministerie van Binnenlandse Zaken
Ministerie van Maatschappelijk Werk.

Bij het BUREAU ORGANISATIE EN EFFICIENCY
bestaan vacatures voor:

ORGANISATIE-MEDEWERKER

Academische opleiding vereist, b.v.k. bedrijfseconomie.
Leeftijd tot 40 jaar.

Voor voortgezette opleiding tot organisatiedeskundige
wordt in dienstverband zorg gedragen.

Salarisgrenzen f. 865,— — f. 1.117,— p. m. (excl. huurcomp.
en toekomstige salarisverhoging).

Eigenh. geschr. sol. onder no. 6725/7188 (in linker boven-
hoek van brief en env.) aan het bureau Personeelsvoorziening
v. d. Rijksoverheid, Pr. Mauritslaan 1, Den Haag.

*U reageert op annonces in „E.S.B.”?
Wilt U dat dan steeds kenbaar maken!*

N.V. BISCUIT- EN CHOCOLAFABRIEK „VICTORIA”

te Dordrecht, vraagt voor de verkoopleiding
binnenland een

COMMERCIEEL STAFFUNCTIONARIS

Gezocht wordt een deskundige, bij voorkeur op
academisch niveau (econoom), die goed op de
hoogte is met de marketing van merkartikelen. Ver-
wacht wordt, dat hij op grond van zijn analyse van
de verkoopgegevens en marktonderzoek in coördi-
natie met de capaciteitsplanning van de produktie-
afdelingen, tot concrete voorstellen komt in zake
het te voeren commercieel beleid. Ervaring opge-
daan in de commerciële sector van een industriële
onderneming is noodzakelijk. Leeftijd boven 30 jaar.

Eigenhandig (niet met ballpoint) geschreven brieven met
inlichtingen over leeftijd, opleiding en praktijk en
vergezeld van een recente pasfoto vóór 9 april a.s.
aan de Nederlandsche Stichting voor Psychotechniek,
Wittevrouwenkade 6, Utrecht, onder nummer
E.S.B. 330230.

Het nog al maar snel toene-
men van het aantal abonnees
van het weekblad

wijst er wel op hoezeer dit
beleggingsadvies-orgaan, dat
specifiek de belangen van
de particuliere belegger be-
hartigt, in een behoefte
voorziet.

Te verwonderen behoeft dit
eigenlijk niet, want Bel-Bel
tracht volledig objectief te
zijn; het is in begrijpelijke
taal geschreven en zeer
overzichtelijk van indeling.

★

Vraagt toezending van gratis
proefnummer.

★

Abonnementen (per jaar
f 19,—; p. kwartaal f 5,50)
kunnen elk kwartaal ingaan
en dienen te worden opge-
geven bij de Administratie
van „Bel-Bel”, Postbus 42,
Schiedam.

E.-S.B. 28-3-1962

CENTRAAL BEHEER

VERZEKERINGEN VOOR HET BEDRIJFSLEVEN

MOLEST-RISICO

vereniging voor onderlinge verzekering van schade door oorlogsgeweld aan onroerende en roerende goederen. Verzekerd bedrag meer dan 9 miljard gulden. Het lidmaatschap van deze onderlinge biedt tevens gehele of gedeeltelijke dekking tegen andere risico's, als schade door sabotage, val of noodlanding van een vliegtuig, overstroming, uitstromen van water, storm. Naast de molestverzekering wordt de mogelijkheid geboden tot volledige stormschadeverzekering tegen aantrekkelijke premies en op ruime voorwaarden. Ondernemingen zowel als particulieren kunnen als lid toetreden. Inlichtingen worden gaarne vrijblijvend verstrekt.

Naast **MOLEST-RISICO** kunnen voor u van belang zijn:

BRAND-RISICO

Brand- en bedrijfsschadeverzekering voor industriële en andere objecten.

VERVOER-RISICO

Transportverzekeringen van goederenzendingen in binnen- en buitenland.

WET-RISICO

Bedrijfs-w.a. verzekering

Motorrijtuigverzekering: w.a.-dekking voor alle motorrijtuigen f 500.000.- per gebeurtenis.

Ongevallenverzekering voor inzittenden.

PENSIOEN-RISICO

Ouderdoms-, weduwen-, wezen- en invaliditeitsverzekering.

DIENSTVERLENING AAN HET BEDRIJFSLEVEN

VERENIGING VOOR CENTRALE ELEKTRONISCHE ADMINISTRATIE - C.E.A.

verricht administratieve werkzaamheden voor haar leden met behulp van elektronische apparatuur als loon-, voorraad- en debiteurenadministratie, facturering enz.

CENTRAAL
C.B.
BEHEER

BOS EN LOMMERPLANTSOEN 1 AMSTERDAM-W. TEL. 134971 - POSTBUS 8400

Een onzer relaties heeft ons gemachtigd in strikt vertrouwelijke sfeer contact op te nemen met personen, die in aanmerking kunnen komen voor de functie van

commercieel directeur

omdat de huidige directeur de pensioengerechtigde leeftijd nadert.

Het betreft een grote, vooraanstaande onderneming met een tweehoofdige directie. Het bedrijf heeft zich toegelegd op de fabricage van een serie hoogwaardige merkartikelen.

In de taak van commercieel directeur is het leiding geven aan de introductie van deze merkartikelen op de Europese markten het meest evident. Daarnaast zal hij de volle verantwoordelijkheid dragen voor de binnen- en buitenlandse verkoop.

Gezien de inhoud van deze functie, denken wij in de eerste plaats aan personen tussen 40 en 45 jaar, die als verkoopleider op de continentale markten hun sporen hebben verdiend, speciaal met betrekking tot introductie en verkoop van merkartikelen.

Het betreft uiteraard een goed gehonoreerde levenspositie op topniveau.

Zij, die voor deze functie in aanmerking komen, zullen in een vertrouwelijk onderhoud nadere gegevens verkrijgen.

Bij schriftelijke sollicitaties dient een proeve van handschrift - niet met ball-point - te worden ingesloten.

Zij, die voor deze vacature belangstelling hebben, kunnen zich of schriftelijk wenden tot het Amsterdams Psycho-technisch Laboratorium, Verdirstraat 6, Amsterdam-Z onder no. 824, of telefonisch contact opnemen met dr. Ph. M. van der Heijden op 27 maart 1962 tussen 10.- en 16.- uur, tel.: 020-798148 en 735197.

***Maak gebruik van
de rubriek***

VACATURES

voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies. Het aantal reacties, dat deze annonces ten gevolge hebben, is doorgaans uitermate bevredigend; begrijpelijk: omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert!

HOLLANDSCHE SOCIETEIT VAN LEVENSVZERKERINGEN N.V.

Hoofdkantoor Nederland:
Herengracht 475, Amsterdam-C. tel. 221322
Head Office Canada:
1130 Bay Street, Toronto 5

...meer dan anderhalve
eeuw levensverzekering

BUREAU VOOR GROEPSVERZEKERING

1. Bureau voor Groepsverzekering

Hierin werken de Nationale Levensverzekering-Bank N.V. te Rotterdam en de Levensverzekering Maatschappij van De Nederlanden van 1845 te 's-Gravenhage op het gebied van collectieve personeelsverzekeringen samen. Functionarissen van dit Bureau voeren hierover onderhandelingen met werkgevers.

2. Taak van de B.v.G.-functionaris

- het leggen van nieuwe contacten met werkgevers;
- het adviseren bij nieuwe pensioenregelingen;
- het samenwerken met tussenpersonen, met de bijkantoren der Maatschappijen en de daaronder ressorterende buitendienstorganisatie;
- het behandelen van bestaande contracten met werkgevers, waaronder grote industrieën, handelskantoren, etc.;
- het adviseren bij uitbreidingen en wijzigingen in bestaande pensioenregelingen.

3. Uitbreiding van het corps B.v.G.-functionarissen

Door de sterk toenemende behoefte aan personeelsverzekeringen is er plaats voor enkele nieuwe functionarissen ter aanvulling van het bestaande corps.

Een gedegen opleiding op de hoofdkantoren gaat aan het vervullen der functie vooraf. Gedurende deze opleiding wordt aandacht geschonken aan vraagstukken van juridische, fiscale, administratieve, actuariële, commerciële, economische en sociale aard.

4. Wij zoeken:

**EEN JURIST of ECONOMOOM en
EEN FUNCTIONARIS met financiële en administratieve ervaring**

Maximum leeftijd is 35 jaar.

5. Wij bieden aan:

- Opleiding tot deskundige.
- Interessante en ambulante werkkring met een grote mate van zelfstandigheid.
- Goede honorering met pensioen.

6. Heeft U belangstelling?

Schrijft U dan eigenhandig onder letters B V G aan de Directie van de Nationale Levensverzekering-Bank N.V., Postbus 796, Rotterdam, en sluit U een recente pasfoto bij.

Efficiency

bespoedigt

Uw contacten

met gegadigden

★

Indien

Uw telefoonnummer

in Uw annonce

moet worden

opgenomen,

vermeld dan

tevens het

NETNUMMER

FONDSSEN ANALYSE

VOLGENS GEMEEL NIEUW SYSTEEM*

Voortaan elk week in „Beleggers-Belangen“: in één oogopslag vergelijkingen in de vorm van een kaartsysteem naar kwaliteit, groei en rendement. Ook voor hen, die van hun beleggingen geen academische zaak wensen te maken. Overdrukken op stevig karton tegen redelijke prijs verkrijgbaar.

WEEKBLAD TER IN- EN VOORLICHTING
VAN DE PARTICULIERE BELEGGERS

* vraag gratis proefnummer adm.
Bel-Bel, G postb. 42, Schied.

Zeer binnenkort verschijnt in losbladige vorm

Kartelrecht

door mr. A. Mulder, hoogleraar in het strafrecht aan de Rijksuniversiteit te Leiden en mr. M. R. Mok, adj. rapporteur van het Directoraat Generaal voor de Concurrentie bij de Europese Economische Gemeenschap te Brussel.

Actueel

Het kartelrecht staat sterk in de belangstelling van het Nederlandse bedrijfsleven. Er zijn weinig ondernemingen, die er niet rechtstreeks of zijdelings bij betrokken zijn of zullen worden. Ziehier het eerste systematische overzicht van de Nederlandse kartelwetgeving, voorzien van deskundig commentaar.

Een vraagbaak voor de praktijk

Verzeker u van toezending door nú te bestellen.
Omvang ca. 330 pag. De prijs zal ca. f19,— bedragen.

N. Samsom n.v. uitgever

Alphen aan den Rijn

Ook verkrijgbaar
via de boekhandel

De Directie Tuinbouw van het Ministerie van Landbouw en Visserij, 1e v. d. Boschstraat 4, Den Haag, vraagt voor haar afdeling Tuinbouweconomische en Vestigingszaken een

MEDEWERKER VOOR TUINBOUWVESTIGINGSZAKEN

die, behalve met de tuinbouwvestiging, zich tevens zal bezighouden met vraagstukken betreffende de ruilverkaveling, de lucht- en waterverontreiniging e.d.

De voorkeur wordt gegeven aan een landbouwkundig ingenieur met economische scholing of ervaring, eventueel kan een econ. drs. met kennis van de tuinbouw in aanmerking komen.

Kennis van en ervaring met vestigingsaangelegenheden en tuinbouw gewenst.

Leeftijd 30-45 jaar. Aanstelling zal geschieden in de rang van wetenschappelijk ambtenaar/ wetensch. ambtenaar 1e kl. Eigenhandig geschr. sollicitaties aan genoemde directie.

*U reageert op annonces
in „E.-S.B.”?*

*Wilt U dit dan steeds duidelijk
tot uitdrukking brengen?*

Sluit uw verzekering bij de

Algemeene Friesche Levensverzekering-Maatschappij

VEREENIGING VAN LEVENSVZERKERING EN LIJFRENTEN

„De Groot-Noordhollandsche van 1845”

Algemeene Friesche Brandverzekering-Maatschappij N.V.

LEEWARDEN, BURMANIAHUIS

AMSTERDAM, VAN BRIENENHUIS

ROTTERDAM - DEN HAAG - UTRECHT - GRONINGEN - HENGELO - HAARLEM